

episcopus, qui eiusdem factionis velut signifer fuerat, consensu eminentiori loco in eadem ecclesia, coram omnibus libera voce professus est, eundem augustum iniuste depositum, et omnia quae adversus eum patrata fuerant inique et contra totius tramitem aequitatis fuisse machinata¹, et tunc merito iuste digneque proprio imperii solio reformatum. Quibus sollempniter^a transactis, ad sepedictum palatium regressi sunt; ibique Ebo in plenaria sinodo capitale crimen confessus, seque tanto, id est episcopali, ministerio indignum proclamans propriaque scriptione confirmans, sese omnium consensu atque iudicio ab eodem ministerio reddidit alienum².

PARS II.

AUCTORE PRUDENTIO TRECENSI EPISCOPO.

His et aliis regni utilitatibus iure dispositis, omnibusque ad propria absolutis, ipse imperator sanctum quadragesimae tempus in eodem palatio, sacrosanctam paschae festivitatem Apr. 18. in sepedicta urbe apud memoratum Drogonem archiepiscopum celebravit, ac deinde ad placitum suum generale, quod in Stremiaco³ prope Lugdunum^b civitatem se habiturum^c indixerat, profectus est. Quo in mense Iunio habito, et donis annualibus receptis, dispositisque markis Hispaniae, Septimaniae sive Provinciae, ad Aquisgrani reversus est. Verum dum in eodem placito moratur, Nordmanni secunda inruptione Dorastadum^d irruentes, vastaverunt atque hostiliter depraedati sunt. Imperator autem graviter ferens, Aquis perveniens, disposita omni^e maritima custodia, Arduenna autumnalem venationem exercuit ac deinde Aquisgrani ad hiemandum rediit

anno ab incarnatione Domini 836.

Ubi natalis Domini festivitate celebrata, missos iterum ad Hlotharium direxit, monentes^f eum oboedientiae ac reverentiae paternae, pacisque illi concordiam multiplicenter inculcantes^g. Ad quod manifestius agnoscendum iussum est,

a) sollempner *corr.* sollempniter 1.   b) *in ras.* 1.   c) habiturum 1.   d) Dorastadum 2.   e) omnia 1.   f) d. paterna reverentia monens inflectere et ut 2, *quam pluribus omissis.*   g) incultantes 1.

1) *Deponens, passivi loco.*   2) *V. Ebonis libellum ap. Flodoardum, Hist. Rem. II, 20, SS. XIII, p. 473.*   3) *De Cremieux ad Rhodanum plerique cogitarunt; Sickel, Acta II, p. 424, Tramoye (dép. Ain) proposuit.*

ut suos, quibus maxime fidebat, legatos^a ad patrem dirigeret, cum quibus tractari de sui honore atque salute posset, et qui paternam erga illum voluntatem audire sibi que fideliter nunciare valerent. Qui patris iussionibus non usquequaque refragans^b, mense Maio in villa Theodonis ad imperatoris praesentiam direxit Walonem abbatem . . . .^{c.1}, cum quibus de adventu eius tractatum est ac nostra ex parte firmatum, ut incolomis una cum suis ad patris venire^d praesentiam et deinceps redire potuisset; sed et a suis similiter sacramento promissum est, eum ad genitoris sui praesentiam statuto placito absque dilatione venturum. Quibus absolutis, ipse^e, circa Rumerici-montem² diebus aliquod^f venatione patrata, tandem mense Septembri ad indictum placitum Wormaliam venit. In quo cum dona annualia more solito reciperet ac Hlotharium opperiretur, nunciatus est febris correptus nullatenus advenire posse. Ad quem directis denuo Hugone abbate³ et Adalgario comite, de infirmitate ac recuperatione eius et voluntate in posterum veniendi quaesitum est, necnon de restitutione rerum ecclesiis^g Dei in Francia constitutis, quae in Italia sitae a suis pro libitu fuerant usurpatae; verum et de episcopis atque comitibus, qui dudum cum^h augusta fidei devotione de Italia venerant, ut eis etⁱ sedes propriae^k redderentur. Ad haec Hlotharius permissos suos, oppositis quibusdam conditionibus, non in omnibus se assentiri posse, mandavit. Eodem tempore Nordmanni Dorestadum et Frisiam rursus depopulati sunt. Sed et Horich¹ rex Danorum per legatos suos in eodem placito amicitiae atque oboedientiae conditiones mandans, se nullatenus eorum inportunitatibus adsensum prebuisse testatus^m, de suorum ad imperatorem missorumⁿ interfectione conquestus est, qui dudum circa Coloniam Agrippinam quorundam praesumptione necati fuerant; quorum necem etiam imperator, missis ad hoc solum legatis, iustissime ultus est. Peracta autumnali venatione in Franconofurd palatio, ad Aquisgrani reversus est. Ubi etiam missi eiusdem Horich venerunt, quaerentes summam eorum quos ipse captos ex his interfici fecerat qui in nostros fines talia iam dudum moliti sunt. Asenarius quoque citerioris Wasconiae comes,

a) *e corr.* 1.   b) refrangans 1.   c) nomina quaedam excidisse manifestum; cf. V. Hlud. c. 55. P.   d) veniret edd.   e) ipsa 1.   f) ita pro aliquot saepius 1. g) ecclesias 1.   h) f. d. c. a. 2.   i) deest 2.   k) quaedam deesse videntur; et comitatus ac beneficia seu res propriae suppl. Ch., nescio unde sumta; certe in 1 et 2 desunt.   l) Horic 2, corr. Horich 1.   m) t. est sequentibus omissis 2.   n) missorem 1.

1) Richardum ostiarium et Eberhardum comitem nominat Thegani appendix.   2) Remiremont.   3) Fratrem imperatoris; cf. V. Hlud. c. 55.

qui ante aliquot annos a Pippino desciverat, horribili morte interiit; fraterque illius Sancio - Sanci eandem regionem negante Pippino occupavit. Tunc¹ etiam Walo abba, cuius consiliis Hlotharius plurimum utebatur, in Italia obiit.

Anno ab incarnatione Domini 837.

In tempore autem post natalitiae celebritatis sollempnia, purificatione² beatae semper virginis Mariae episcoporum conventum in Aquis habuit, in quo sanctae Dei ecclesiae plurimum tractatum est, et quid cuique ordini^a proprię conveniret, patefactum atque descriptum est. Epistola etiam ab eodem venerabilium episcoporum conventu ad Pippinum directum^b est, in qua eum salutis suae magnopere monuerunt, et insuper, ut, memor moris progenitorum suorum, ac precipue piissimi^c genitoris sui, res ecclesiarum Dei pridem a suis invasas^d atque direptas integritati earum restitueret^e, ne tali etiam occasione divinam contra se iracundiam ardentius incitaret³. Qui tantorum patrum assensus consilio cuncta restituit ac singulis aeclesiis eisdem rescriptionibus^f anulo suo roboratis proprie designavit⁴. Igitur imperator, disposita Frisiae^g maritimaque^h custodiam, mense Maio ad Theodonis-villam veniens et dona annualia recipiens, iter suum Romam defensionis sanctae Romanae ecclesiae atque orationis gratia indixit, directis interim ad Hlotharium legatis, monentibus, ut eum paterna reverentia susciperet atque itineris apparatus decenter oportuneque procuraret.

Ea tempestate Nordmanni inruptione solita Frisiam inruentes, in insula quae Walacra⁵ dicitur nostros imparatos aggressi, multos trucidaverunt, pluresⁱ depraedati sunt. Et aliquamdiu inibi commorantes, censu prout libuit exacto, ad Dorestadum^k eadem furia pervenerunt, tributa similiter exegerunt. Quibus imperator auditis, praetermisso memorato itinere, ad Noviomagum castrum vicinum Dorestado prope rare non distulit. Cuius adventu Nordmanni audito, continuo recesserunt.

a) ording 1. b) ita 1. 2. c) piissime genitorisui 1. d) invasis 1. e) e corr. 1.
f) easdem res scriptionibus P. g) Frisia e corr. 2. h) Maritimaeque P., qui de Seelandia cogitavit; sed cf. a. 835. i) pluresque 2. k) Dorastadum 1^a.

1) Die 31. Aug. vel 12. Sept. 2) Hic conventus anno superiori habitus est, nec die purificationis beatae virginis, sed sexta die Februarii, ut demonstrant verba, quibus inchoatur: Cum convenissemus episcopi . . . Aquisgrani palatii in secretario basilicae sanctae genitricis Dei Mariae, quod dicitur Lateranis, anno incarnationis domini nostri Iesu Christi 836, indict. 14, anno vero imperii praedicti caesaris 23, 8. scilicet Iduum mensis Februarii. BOUQ. Cf. Simson II, p. 148. 3) Mansi XIV, p. 697. 4) Cf. V. Hlud. c. 56. 5) Walcheren.

Imperator vero, generali conventu habito, publice cum his quaestionem habuit, quos principes ad eandem custodiam delegaverat. Qua discussione patuit, partim impossibilitate^a, partim quorundam inoboedientia^b eos inimicis non potuisse resistere. Unde et ad comprimendam Frisionum inoboedientiam^c strenui abbates ac comites directi sunt. Verum ut^d deinceps illorum incursionibus facilius^e obsisti^f queat, classis^g quaquaversum diligentius parari iussa est. Hlotharius autem clusas in Alpibus muris firmissimis arceri praecepit. Et Landbertus^h, fautorum Hlotharii maximus, et Hugo, socer illius, defunctus est.

Interea Brittones quadam insolentia moti, rebellareⁱ conati sunt. Quorum motus imperator directa expeditione cito compressit, redditaque nostris terra, et datis obsidibus, fideles sese polliciti sunt permansuros.

Post haec adveniente atque annuente Hlodowico^k et missis Pippini omnique populo qui presentes in Aquis palatio adesse iussi fuerant, dedit filio suo Karolo maximam Belgarum partem¹, id est a mari per fines Saxoniae usque ad fines Ribuariorum totam Frisiam, et per fines Ribuariorum comitatus Moilla², Ettra^{1,3}, Hammolant, Mosagao; deinde vero quicquid inter Mosam et Sequanam usque ad Burgundiam una cum Viridunense consistit, et de⁴ Burgundia Tulensem^m, Odornensem⁵, Bedensem^{n,6}, Blesinsem⁷, Pertinsem⁸, utrosque Barnenses⁹, Brionensem¹⁰, Tricassinum^p, Altiodrensem^q, Senonicum^r, Wastinensem¹¹, Milidunensem¹², Stampensem, Castrinsem¹³, Parisiacum, et deinde per Sequanam^s usque in^t mare oceanum, et per idem mare usque ad Frisiam; omnes videlicet episcopatus, abbatias, comitatus, fiscos et omnia intra predictos fines consistentia cum omnibus ad se perti-

a) impossibilitati 2. b) inoboedientiam 1. c) inoboedientia 1; obēdientiam 2. d) et 1. 2. e) *deest* 2. f) obsisteret c. 2. g) clasīs e corr. 1. h) Lantbertus 2. i) rebellari 1. k) *ita deinceps* 1; Hlodowico 2, *semper*. l) Ettraham molant 1. 1^a. 2; *quod P. corr.* Batua, Hammelant; Haetra *Nith.* m) Tullensem *Nith.* n) Bedesem 1^a. o) *ita* 1. 1^a. 2; Barrenses *Nith.* p) Trec. 2. q) Altrador. 2. r) tinsem *add.* 1^a. s) Sequanum 1. t) in m. *des.* 2.

1) *Haec ex charta sumta esse videntur; quam etiam Nithardus I, 6. exscripsit.* 2) *Postea Mulekewe ad Masam inferiorem; de quo cf. Böttger, 'Diöcesan- und Gaugrenzen' I, p. 57.* 3) *i. e. Hattuaria. Etiam in inscriptionibus Romanis matronae Ettrahenae occurrunt.* 4) *de idem ac inde a; nam omnes pagi iam recensendi extra Burgundiam eiusque in confinibus collocati erant. P.* 5) *Ad fontes Odornae (Ornain), 'pays d'Ornois'.* 6) *Ad Ourthe fluvium.* 7) *Inter Odornensem et Barrensem, ad fluvium Bloise, qui Matronam influit; pagi eius pars inferior adhuc saeculo elapso 'pays Blesois' audiebat. P.* 8) *Ad Matronam, Pertois.* 9) *In quibus Bar-le-Duc et Bar-sur-Aube.* 10) *Circa Prienne.* 11) *Le Gatinais.* 12) *Melun, Etampes.* 13) *'Pays de Châtres' (dép. Seine-et-Oise). Monod p. 251.*

mentibus, in quacumque regione consistunt. Sicque iubente imperatore in sui praesentia episcopi, abbates, comites et vassalli^a dominici in memoratis locis beneficia habentes Karolo se commendaverunt et fidelitatem sacramento firmaverunt.

Anno ab incarnatione Domini 838.

Post haec peractis sacrae nativitatis, apparitionis atque oblationis¹ dominicae sollempnitatibus, inchoatisque quadra-^{Febr. 2.} gesimae ieiuniis, imperatori sermo innotuit, Hlodowicum fratris^b Hlotharii intra Alpium septa colloquium expetisse. Quod quia se inscio inconsultoque praesumpserat, egre tulit, directisque quam celerrime quaquaversum cursoribus, generaliter fideles accersit^c, propereque undique adcurrentibus filiorum suspectum colloquium patefacit et, si ita necessitas postulet, ad resistendum paratissimos monet. Quod Hlodowicus cognito, octavarum sanctae^d paschae ebdomada iubente^{Apr. 21—27.} patre advenit, subtiliterque discussus, tandem sacramento cum sibi maxime credulis, nihil fidelitati patris atque honori adversum illo colloquio meditatam, firmavit^e. Sicque remisso ad propria, ut mense Maio imperatori in Noviomago occurrat^f, iniunctum est. Nam^g illo iuxta condictum imperator progredi disponebat, quatenus sui praesentia dampnum, quod annis praeteritis pyratarum inportunitate nostrorumque desidia contigerat, vitaretur; habitoque conventu fidelium, copiosus circa maritima apparatus distributus est. Inter quae Danorum pyratae patria egressi, ortoque subito maritimorum fluctuum turbine, vix paucissimis evadentibus, submersi sunt. Hlodowicus autem patris praesentiae secundum quod iussum fuerat sese offerre non distulit, habitaque secus quam oportuerat conflictatione verborum, quicquid ultra citraque Renum paterni iuris usurpaverat, recipiente patre, amisit, Helisatiam^h videlicet, Saxoniam, Toringiam, Austriam atque Alamanniam.

Interimⁱ Saracenorum pyraticae classes Massiliam Provinciae irruentes, abductis sanctimonialibus, quarum illic non modica congregatio degebat, omnibus et cunctis masculini sexus clericis et laicis, vastataque urbe, thesauros quoque aeclesiarum Christi secum universaliter asportarunt^k.

Igitur imperator ad placitum suum generale, sicut condixerat, mediante¹ Augusto in Carisiaco pervenit. Quo Pipino paternis obsequiis assistente atque favente, fratri Karolo, tunc cingulo insignito, pars Niustriae ad praesens data est,

a) vassi 2.   b) fratrem 1.   c) accessit 1.   d) sancti 2.   e) firmavit corr. firmavit 1.   f) occurrat 1.   g) sequentia — subm. sunt om. 2.   h) Helissatiam 2.   i) Interim — asportarunt om. 2.   k) asportarum 1.   l) bis scr. 2.

1) *Dies praesentationis Domini in templo, a Thietmaro V, 26. 'obviatio Simeonis' dictus, idem est qui purificatio Mariae.*

ducatus videlicet Cenomannicus omnisque occidua^a Galliae ora^b intra Legerim^c et Sequanam constituta. Absolutoque conventu, ipse orationis gratia Parisius sanctorumque martyrum¹ basilicas curavit invisere. Directoque Karolo in partes Cenomannicas, ipse in Verno², Compendio ceterisque circumiacentibus locis venationi congruis stativa habuit, atque invitante Hogone^d fratre et Beati Quintini martyris monasterii abbate, eiusdem martyrii^e festivitate honorifice alacriterque celebrata, Attiniacum perveniens, Karolum redeuntem suscepit. Ubi etiam missi Horich^f venientes, pyrtarum in nostros fines dudum irruentium maximos a se ob imperatoris fidelitatem captos atque interfici iussos retulerunt, petentes insuper dari sibi Frisianos^g atque Abodritos. Cuius petitio, quanto^h imperatori indecens sive incongruaⁱ visa est, tanto vilius spreta et pro nihilo ducta est. Verum pridem imperatore in Verno venationem exercentem^k, Adalgarius et Egilo comes^l, ad Obodritos et Wilzos a fide deficientes dudum directi, reversi sunt, adductis secum obsidibus, imperatori subditos^m deinceps fore nunciantes. Imperator vero coeptum peragens iter, ad Franconofurd hiemandi gratia profectus est. Eclipsin luna quinta decima medio noctis Nonas Decembris passa est. Pippinus, filius imperatoris, rex Aquitaniae, Idus Decembris³ defunctus est, relictis duobus filiis Pippino et Karolo. Proficiscentiⁿ igitur imperatori nunciatus est Hlodowicus, filius eius, Franconofurd hostilibus vallatus agminibus insedis, sibique non solum eiusdem palatii sessionem ad hiemandum, verum etiam Hreni^o fluminis moliri transitum inhibere. Quo imperator nuntio^p haut mediocriter motus, quaquaversum fideles acciri^q decernit; at^r ipse, ut coeperat^s, Moguntiam^t pervenit

anno ab incarnatione Domini 839.

Ubi nativitatis atque apparitionis dominicae festivitibus emensis, directis creberrime fidelibus, ad pacis concordiam Hlodowicum hortatus est; sed nequaquam valuit revocare. Quin insuper consistenti Mogontiae imperatori, ipse ex adverso^u in Castella⁴ ultra Hrenum posita pertinaciter atque hostiliter immorans, transitu fluminis cohibebat. Imperator

a) occiduae *edd.* b) hora 2. c) Ligerim 2. d) Hugone 2. e) martyris *edd.* f) Orioch 2. g) Frisiam atque Obodritos. Quorum p. 2. h) quando 1. i) congrua 1. k) exercente 2. l) comites 2. m) subditos 2. n) Proficiscentur *corr.* Proficiscenti 1. o) Rheni 2, *iam saepius.* p) nuntio *corr.* nuntio 1. q) acciri 1. r) et 2. s) caeperat 1. t) Magontiam 2, *constanter.* u) adversae 1; adverse *corr.* adverso 2.

1) *Dionysii, Rustici et Eleutherii.* 2) *Ver (dép. Oise).* 3) *De aliis obitus diebus indicatis v. Simson II, p. 191, n.* 4) *Castel, contra Moguntiam situm.*

autem, sanguinem communis populi fundi admodum metuens, ad loca alia transpositioni oportuna divertere nullatenus dedignatus est; in quibus omnibus econtra ripis insistentem et transfretare conantibus obsistentem filium conspicatus; eratque videre miseriam, hac pio patre, illac impio filio digredientibus. Qua necessitate imperator compulsus, Mogontiam repedit, fideliumque hinc inde propere confluentium ob asperitatem hiemis incommoditatem diutius non ferens, tribus ferme infra memoratam urbem milibus Hreno transposito, Saxones obvios suscipit. Hlodowicus vero, compertis^a patris eatenus sibi inopinato transposito, deficientibus quos ex Haustrasiis^b, Thoringin^c atque Alamannis illexerat secumque adduxerat, concitus aufugit, Noreiamque, quae nunc Baioaria dicitur, regnum videlicet sibi olim a patre traditum, revertitur. Imperator paternae pietatis non inmemor, filium persequi supersedit, receptisque qui ab illo ad imperatoris clementiam fugerant ac sacramento firmatis, et insuper^d discordiarum incentoribus fautoribusque pro merito criminum partim rebus partim exilio dampnatis, Franconofurd pervenit. Ubi^e aliquot diebus perendinens^f, marcas populosque Germanicos disponere suaeque fidei artius subiugare non distulit ac deinde in partes Alamanniae tempore quadragesimae ad villam regiam quae Bodoma¹ dicitur properavit^g.

Interea lacrimabile nimiumque cunctis catholicae aecclisae filiis ingemescendum, fama perferente, innotuit: Bodonem diaconum, Alamannica gente progenitum et ab ipsis paene cunabulis in christiana religione palatinis eruditionibus divinis humanisque litteris aliquatenus inbutum, qui anno praecedente Romam orationis gratia properandi licentiam ab augustis poposcerat multisque donariis muneratus impetraverat, humani generis hoste pellectum, relicta christianitate ad iudaismum sese converterit^h. Et primum quidem consilio prodicionis atque perdicionis suae cum Iudaeis inito, quos secum adduxerat paganis vendendos, callide machinari non timuit; quibus distractis, uno tantummodo secum, qui nepos eius ferebatur, retentoⁱ, abnegata — quod lacrimabiliter dicimus — Christi fide, sese Iudaeum professus est. Sicque circumcisis, capillisque ac barba crescentibus, et mutato potiusque usurpato Eleazari nomine, accinctus etiam cingulo militari, cuiusdam Iudaei filiam sibi in matrimonium copulavit, coacto memorato nepote suo similiter ad iudaismum translato, tandemque cum Iudaeis, miserrimam^k cupiditate devinctus, Caesar-

a) comperto *edd.* b) Austrasiis 2. c) Thoringiis *edd.* d) *vis scr., sed prius eras. 1.* e) ubique 2. f) perendinans *edd.*; permanens 2. g) properavi 1. *Sequentia* — indicavit *om. 2.* h) *ita pro convertisse 1.* i) retendo 1. k) *ita 1.*

1) Bodman, ad lacum Potamicum.

augustam, urbem Hispaniae, mediante Augusto mense ingressus est. Quod quantum augustis cunctisque christianae fidei gratia redemptis luctuosum extiterit, difficultas, qua imperatori id facile credendum persuaderi non potuit, patenter omnibus indicavit.

Praeterea die septimo Kalendas Ianuarii, die videlicet passionis beati Stephani protomartyris, tanta^a inundatio contra morem maritimum^b aestuum^c per¹ totam paene Frisiam occupavit, ut aggeribus arenarum illic copiosis, quos dunos vocitant, fere coaequaretur^d, et omnia quaecumque involverat, tam homines quam animalia caetera et domos, absumpserit; quorum numerus diligentissime comprehensus^e duorum milium quadringentorum triginta septem relatus^f est. Acies quoque in caelo igneas colorumque aliorum mensis Februarii^g, sed et stellas igneos crines emittentes crebro videri contigit.

Apr. 6. Verum post sanctum pascha imperatori in Francia repedanti rex Anglorum² legatos misit, postulans per Franciam pergendi Romam orationis gratia transitum sibi ab^h imperatore tribui, monensⁱ etiam curam subiectorum sibi erga animarum salutem sollicitius impendendam, quoniam^k visio cuidam apud illos ostensa non minimum animos eorum teruerat. Cuius seriem visionis imperatori mittere studuit, habentem hunc modum:

Visio cuiusdam religiosi praesbiteri de terra Anglorum, quae post natalem Domini ei rapto a corpore ostensa est. Quadam nocte cum idem religiosus praesbiter dormiret, quidam^l homo ad eum venit, praecipiens illi, ut eum sequeretur. Tunc ille surgens, secutus est eum; ductor vero illius duxit eum ad terram sibi ignotam, ubi varia et mira aedificia constructa vidit, inter quae aeclesia facta erat, in quam ille et ductor eius introivit ibidemque plurimos pueros legentes vidit. Cumque ductorem suum interrogaret, an inquirere auderet, quinam^m pueri essent, respondit ei: 'Interroga quod vis, et libenter tibi indicabo'. Et cum ad illos adpropinquaret, ut videret quod legerent, perspexit, libros eorum non solum nigris litteris, verum etiam sanguineis esse descriptos, ita videlicet ut una linea nigris essetⁿ litteris descripta et altera sanguineis. Cumque interrogassem, cur libri illi sanguineis lineis descripti

a) tanto 2. b) maritimum 1; marinorum 2. c) aestium 1. d) f. quo coaequaretur 1. e) comp. corr. comp. 1. f) rebatus 1. 2. g) mense Februario 2. h) ad 1. i) movens 1; moves 2. k) quoniam — evadere poterunt (p. 19) om. 2. l) quadam 1. m) quidnam 1. n) esse 1.

1) i. e. totam Frisiam peroccupavit. P. 2) Aethelwulf.

essent, respondit ductor meus: 'Lineae sanguineae, quas in istis libris conspicis, diversa hominum christianorum peccata sunt, quia ea quae in libris divinis illis praecepta et iussa sunt minime facere et adimplere volunt. Pueri vero isti qui hic quasi legendo discurrunt animae sunt^a sanctorum, quae cotidie pro christianorum peccatis et facinoribus deplorant et pro illis intercedunt, ut tandem aliquando ad poenitentiam convertantur; et nisi istae animae sanctorum tam incessanter cum fletu ad Deum clamarent, iam aliquatenus finis tantorum malorum in christiano populo esset^b. Recordaris, quia anno praesenti fruges^c non solum in terra, verum etiam in arboribus et vitibus habundanter ostensa^d sunt, sed propter peccata hominum maxima pars illarum perit, quae ad usum atque utilitatem humanam non pervenit; quod si cito homines christiani de variis vitiis et facinoribus eorum non egerint poenitentiam et diem dominicum melius et honorabilius non observaverint, cito super eos maximum et intolerabile periculum veniet: videlicet tribus diebus et noctibus super terram illorum nebula spississima^e expandetur, et statim homines pagani cum immensa multitudine navium super illos venient et maximam partem populi et terrae christianorum cum omnibus quae possident igni ferroque devastabunt. Sed tamen, si adhuc veram poenitentiam agere volunt, et peccata illorum iuxta praeceptum Domini in ieiunio et oratione atque elemosinis emendare studuerint, tunc has poenas et pericula per intercessionem sanctorum evadere poterunt'.

Venerunt etiam legati Grecorum a Theophilo imperatore directi, Theodosius¹ videlicet Calcedonensis metropolitanus episcopus et Theophanius spatarius, ferentes cum donis imperatori dignis epistola^d; quos imperator quinto decimo Kalendas Iunii in Ingulenheim honorifice suscepit. Quorum legatio super confirmatione pacti et pacis atque perpetuae inter utrumque imperatorem eique^f subditos amicitiae et caritatis agebat, necnon de victoriis, quas adversus exteris bellando gentes caelitus fuerat assecutus, gratificatio et in Domino exultatio ferebatur; in quibus imperatorem sibi que subiectos amicabiliter Datori victoriarum omnium gratias referre poposcit. Misit etiam cum eis quosdam, qui se, id est^g gentem suam, Rhos² vocari dicebant, quos rex illorum

a) e ras. 1. b) esse 1. c) fruge 1. d) ita 1. e) spissima 1. f) eisque 1. g) idem 1.

1) Theodosius patricius erat, non episcopus, ut testatur chronographia iussu Constantini Porphyrogeniti scripta lib. III, num. 37; quod docent etiam Curopalata et Cedrenus. BOUQ. 2) i. e. Russi.

chacanus¹ vocabulo ad se amicitiae, sicut asserebant, causa direxerat, petens per memoratam epistolam, quatenus benignitate imperatoris redeundi facultatem atque auxilium per imperium suum toto^a habere possent, quoniam itinera, per quae ad illum Constantinopolim venerant, inter barbaras et nimiae feritatis gentes inmanissimas habuerant, quibus eos, ne forte periculum inciderent, redire noluit. Quorum adventus causam imperator diligentius investigans, comperit, eos gentis esse Sueonum. Exploratores potius regni illius nostri-que quam amicitiae petitores ratus, penes se eo usque retinendos^b iudicavit, quoad veraciter inveniri posset, utrum fideliter eo necne pervenerint; idque Theophilo per memoratos legatos suos atque epistolam intimare non distulit, et quod eos illius amore libenter suscepit, ac, si fideles invenirentur, et facultas absque illorum periculo in patriam remeandi daretur, cum auxilio remittendos; sin alias, una cum missis nostris ad eius praesentiam dirigendos, ut, quid de talibus fieri deberet, ipse decernendo efficeret.

Quibus peractis, imperator urbem Vangionum iuxta condictum tertio Kalendas Iunii pervenit. Ubi susceptis quibusdam quos ad hoc^c specialiter properare iusserat fidelibus, Hlotharium, filium suum, ab Italia venientem paterno suscipere affectu minime rennuit. Quo palam omnibus ad genitoris vestigia suppliciter procidente et praeteritorum excessum^d veniam humiliter postulante, imperator, misericordia, qua incomparabiliter^e semper viguit, flexus^f, quicquid in eum praecedentibus annis ipse suique deliquerant^g, paterna benignitate concessit, ita tamen, si deinceps nihil adversus eum pravis machinationibus molirentur; suorum quoque complures^h non solum proprietatibus, verum etiam beneficiariisⁱ donavit honoribus, insuperque^k, descriptione^l regni sui aequalibus pene partibus discreta, optionem illi, quam earum mallet, offerre non dedignatus est. Cuius^m divisionis formula ita se habuit: Quarum altera regnum Italiae partemque Burgundiae, id est vallem Augustanam², comitatum Vallisiorum^{n.3}, comitatum Waldensem⁴ usque mare Rhodani⁵, ac deinde^o orientalem^p atque aquilonalem Rhodani partem usque

a) totum *edd.*; *fortasse tuto.* b) retinendo 1. c) adhuc 1. 2. d) excessum 1. e) incorporaliter 1. 1^a; incorporabiliter 2; *emendavit P.* f) *flesus corr. flessus* 1. g) delinquerant 2. h) quam plures 2. i) beneficiariis 1. k) Immoque 1^a. l) discretionem 2. m) Cuius — habuit *des.* 1^a. n) Vallisiorum 2. o) inde 1^a. p) occidentalem *sunt qui corrigere voluerint*; cf. *Simson II, p. 207, n. 5.*

1) *Non nomen proprium, sed titulus populis Asiae septentrionalis usitatus, hic perperam ad Sueones translatus esse videtur.* 2) *Val d'Aosta.* 3) *Wallis.* 4) *Waadtlund, pays de Vaud.* 5) *Lacus Lemanus.*

ad comitatum Lugdunensem, comitatum Scudingium^{a. 1}, comitatum Wirascorum², comitatum Portisiorum³, comitatum Suentisiorum⁴, comitatum Calmontensium⁵, ducatum Mosellorum, comitatum Arduennensium, comitatum^b Condorusto⁶, inde per cursum Mosae usque in mare, ducatum Ribuariorum, Wormazfelda^c, Sperohgouwi^{d. 7}, ducatum Elisatiae, ducatum Alamanniae, Curiam, ducatum^e Austrasiorum cum Swalafelda^f et Nortgowi^g et Hessi, ducatum Toringiae^h cum marchisⁱ suis, regnum Saxoniae cum marchisⁱ suis, ducatum Fresiae^k usque Mosam, comitatum^l Hamarlant, comitatum^m Batavorum, comitatumⁿ Testrabenticum^{o. 8}, Dorestado^p. Alteram partem Burgundiae, id est comitatum^m Genavensem^{q. 9}, comitatum Lugdunensem¹⁰, comitatum^m Cavallonensem^{r. 11}, comitatum^m Amaus¹², comitatum Hatoariorum¹³, comitatum Lingonicum^s, comitatum^t Tullensium, et sic per decursum Mosae usque in mare, et inter Mosam et Sequanam, et^u inter Sequanam et Ligerim cum marcha Brittanica, Aquitaniam et Wasconiam cum marchis ad se pertinentibus, Septimaniam cum marchis suis et Provinciam habuit. Quo superiorem potius eligente, imperator Karolo filio suo inferiorem contulit, ea conditione, ut viventi fideliter obsequentes, eo decedente^v memoratis portionibus potirentur. Sacramentisque multifariam a Hlothario^w susceptis, eum^x in Italiam redire permisit.

Imperator^y autem, indicto generali placito Kalend. Septembribus erga Cavallonem^z, legatos ad Hludowicum direxit, praecipiens, ut fines Baioariae nullatenus egredi nisi sese iubente praesumeret idque sacramento firmari iuberet; sin alias, circa initia Septembris ad Augustburg^a hostiliter sibi

a) Sucdingium 1. 1^a. 2; *Valesius recte coniecit* Scudingium. P. b) cum Condorosto 2. c) Wormatf. 1^a. d) Sperohgowi 2. e) d. A. c. S. et N. et H. des. 1. f) Suuualafelda *corr.* Suualafelda 1. g) Nordgoiui 2. h) Toringule *corr.* Toringude 1. i) cum archis s. 1. 1^a. k) Frisiae 1^a. l) ducatum 1^a. m) com 2. n) comen 2. o) Tetrab. 1^a. p) Dorast. 1^a. q) Ganav. 1^a. r) Cavell. 1^a. s) Linguon. 2. t) *e ras.* 1. u) et i. S. des. 2. v) decente 1. 2. w) Lothario *h. l.* 1. 2. x) eam 2. y) *alia manu pergit* 1. z) Cavillonem 2. a) Augustbug 2.

1) *Circa Salins.* 2) *Ad utramque Dubis amnis ripam circa Vesontium.* 3) *'Le Portois' ad fontes Araris fluminis in regno Burgundiae.* 4) *'Le Saintois', e septentrione Portisiorum, et a meridie Tulli.* 5) *Magnus Lotharingiae pagus, in quo Chaumont.* 6) *Intra Mosam et Urtam.* 7) *Pagus Spirensis.* 8) *Teisterbant.* 9) *Genf.* 10) *Lyon.* 11) *Châlon-sur-Saone.* 12) *Valesius, Notit. Gall. p. 481, corrigendum censet Amans; pagi Amansensis meminit Erricus (Hericus) monachus in libro de miraculis S. Germani, ex cuius verbis patet, eum non longe ab Arari, Oscara, Vincenna et Tila fluviis abesse. BOUQ.* 13) *Ad flumen Ararim.*

occursum minime dubitaret. Descriptis itaque adque^a destinatis, qui secum Baioariam, si necessitas compelleret, quique cum filio suo Karolo Cavallonem contra motus Aquitanicos, quibus cum Pippino, Pippini filio, quidam Aquitanorum nuper ab imperatore defecerant, compescendos, etiam cum Saxonibus adversus Danorum Selavorumque, qui ferebantur, incursus occurrerent, ipse in Cruciniaco¹ castro sese venationibus alacriter exercendo, missorum in Baioariam directorum [reditum^b] statuit opperiri^c. Qui reversi, missis Hludowici ad imperatoris usque praesentiam comitantibus, nuntiaverunt, paternis eum iussionibus non^d admodum obviasse, sed ea se pariturum conditione spondidisse, si sacramenti firmitas, quam quaerebat, ab imperatoris fidelibus sibi etiam fieret. Verum quia tunc contigit defuisse primates, per quos eandem firmitatem fieri deposcebat, illius fidei imperator atque supplicibus promissionibus potius commitendum^e delegit, quousque a partibus Aquitanicis adepta divinitus victoria rediens, mandatis perseverantem benigne susciperet, secus vero molientem pro viribus insequi non tardaret. Sed et ipso^f petente concessit quibusdam propter motus illius nuper in sese paratos rerum proprietate multatis, ut sua cuique restituerentur, eo dumtaxat pacto, si fidem inviolabiliter imperatori servare studerent et nullam penitus regni fideliumque sollicitationem quoquo modo aut tergiversatione machinarentur. Directis interim ad hoc specialiter missis, qui ab eis huiusmodi firmitatem sacramento susciperent, dispositis quoque Saxonum adversus Soraborum^g et Vultzorum incursiones, qui nuper quasdam ipsius marchae Saxoniae^h villas incendio cremaverant, et Austrasiorum Toringorumque contra Abodritorum et qui dicuntur Lino[nes]ⁱ defectiones expeditionibus, ipse per Arduennam venatu sese delectabiliter exercens, ceteros totius regni sui fideles circa Kalendas Septembris Cavallonem^k, ut condixerat^l, sibi obvios^m adesse praecepit.

Quidam etiam pyratae in quandam Frisiae partem irruentes, non parum incommodi nostris finibus intulerunt. Direxit et Oricus missos ad imperatorem, quendam videlicet cuius consiliis prae cunctis fidere et omnia agere videbatur, et cum eo nepotem suum munera gentilitia deferentes, pacis amicitiaequeⁿ artius stabilisque gratia confirmandae. Quibus

a) ita 1, saepius. b) deest 1. 2, ubi statū. c) operiri 1. d) a. n. 2. e) ita 1. 2. f) ipse petente necessit (ne cesset 1^a) q. 1; Sed — iustitiam adimplerent om. 2; P. emend. g) Saraborum 1. h) Saxones corr. Saxoniae 1; lege Saxonicae. P. i) Lino 1. 1^a. k) Sept̄r. scavallonem 1. l) cumdixerat 1. m) obvias 1. n) amicitiaeque 1.

1) Kreuznach prope Bingen.

hilariter susceptis atque muneratis, quia propter quaedam incommoda super Frisionibus querebantur, duces strenui destinati sunt, qui tempore constituto illis de omnibus iustitiam adimplerent.

Imperator autem Cavallone^a receptis fidelibus, in Aquitaniam exercitum omnem convertit, pariterque tertio ferme ab urbe Arvernorum¹ miliario castra ponens, Aquitanos obvios habuit. Quos filio suo Karolo^b more patrio commendatos, sibi eidemque filio suo sacramenti interpositione firmavit. Et augustam quidem cum filio ad^c Pictavos sese praecedere decrevit. Ipse vero ad castrum quod vulgo Cartilatam² dicitur contendit, quoniam eo quidam complicum Pippini^d consistere ferebantur^e. Quod castrum nihil quidem manu artificis^f additum, naturali tantum rupe editum, hinc inde praecipitio vallium muniebatur, praeter orientalem dumtaxat partem, qua parvo admodum intervallo a^g continenti dirimitur; in quo tamen consistentes obsidione ad deditionem coegit, eisque consuetissima pietate vitam, membra et hereditatem concessit. Inde in partes Torennae^{h,3}, quo infideles eius delitescere frustra resistere moliebantur, habitumⁱ divertit. Verum his in diversa vagantibus sparsimque quaquaversum fugitantibus, imperatoris exercitus continua autumnis^k serenitate solisque inmentia non parum incommoditatis expertus est. Nam febre^l maxima ex parte correptus, partim occubuit, partim difficillima regressione reversus est. Qua imperator necessitate compulsus, et asperitate hiemis imminenti detentus, absoluto reliquo exercitu, ad Pictavos in hiberna concessit.

Saxones^m interea contra Sorabos qui Colodici⁴ vocantur apud Kesigesburchⁿ dimicantes, caelestibus auxiliis fulti, victoriam adepti sunt, regeque ipsorum Cimusclo interfecto, eandem urbem et undecim castella coeperunt^o; receptis etiam sacramentis a rege inter eosdem tumultus repente creato, insuperque obsidibus, multam terrae indixerunt. Sed et legati imperatoris ad Horich^p pacis gratia directi, receptis sacramentis, indissolubilem^q pepigerunt.

a) Cavillone 2. b) Karolo — filio suo *des.* 1. c) ac 1. 2. d) Pippinum 1. 2.
e) ferebant 2. f) artificii 1. g) *deest* 1. h) Thor. 2. i) *ita* 1. 2; *i. e.*
abitum. k) aut verni 1. l) febril 1. m) *reliqua huius anni om.* 2. n) Kesiges-
burch 1^a. o) *ita* 1. p) Corich 1. 1^a; *emend. P.* q) *indissoiuble* 1, *tertia*
i littera post addita.

1) Clermont. 2) Carlat in Arvernia superiore (dép. Cantal), a quo pagus Cartilatensis nomen accepit, 'le Carladez'. Valesii Notit. Gall. p. 130. P. 3) Turenne (dép. Corrèze). 4) Pagus principatus Anhaltini, in quo oppidum Köthen situm est, quod sub voce Kesigesburch latere posset. P. Quod tamen valde incertum est.

840.

Imperator autem nativitatis atque apparitionis dominicae
 Febr. 2. festum, sed et beatae semper virginis Mariae purificationem
 in urbe Pictavorum celebrans, motus Aquitanicos componere
 satagebat, cum interim, propinquante quadragesimale^a obser-
 vatione, sinistrum quippiam illi nunciatum est, Hlodowicum
 videlicet, filium suum, consueta iam dudum insolentia^b usque
 ad Rhenum regni^c gubernacula usurpare. Quo admodum^d
 nuncio motus, relictis augusta et filio Karolo cum non pauca
 parte exercitus in urbe memorata, ipse ad Aquis palatium
 Mart. 28. veniens, resurrectione dominica inibi celebrata, Germaniam
 transposito Rheno ingreditur, fugatoque filio et paganorum
 exterarumque gentium adminicula etiam sui praesentia, com-
 pluribus datis muneribus, expetente, eum ulterius persequi
 destitit. Eclipsis solis 3. Non. Mai. ante nonam diei horam¹
 multis in locis a plurimis visa est. Imperator vero a per-
 sequendo filio rediens, correptus morbo, in insula Rheni infra
 Mogontiam ad prospectum Ingulenheim palatii sita 12. Kalen-
 das Iulii defunctus est.

Hlotharius, comperto genitoris obitu, ab Italia Gallias
 ingressus, iura naturae transgressus, imperatorio elatus nomine,
 in utrumque fratrem, Hlodowicum videlicet et Karolum, hosti-
 liter armatur, et nunc hunc, nunc illum praelio impetit, sed
 utrimque minus prospere. Secundum suam dumtaxat inso-
 lentiam patrato^e negotio, quibusdam conditionibus usque ad
 tempus ab utroque discessit; nec tamen contra eos, seu clam
 seu^f manifeste, pravitatem suae cupiditatis adque crudeli-
 tatis destitit machinari.

841.

Hlodowicus autem et Karolus, alter ultra^g, alter citra
 Rhenum, partim vi partim minis partim honoribus partim
 quibusdam conditionibus omnes partium^h suarum sibi vel
 subdunt vel conciliant. Et Hlotharius quidem diebus quadra-
 gesimae Moguntiam usque adversus Hlodowicum procinctum
 ducit; sed obsistente ipso, a transitu fluminis diu abstinetur;
 verum astu quodam atque perfidia populi Hlodowico in-
 haerentis Hlotharioⁱ transeunte, Hlodowicus Baioariam petivit.
 Karolum^k quoque a Sequanae transitu Hlotharii multiplex
 populus nititur inhibere; qui tamen, virili prudentia pruden-
 tique virtute transposito flumine, omnes in fugam bis terque

a) quadragesimali 2.   b) insollertia 2.   c) regnum gubernaculi 1.   d) Quo-
 modum corr. Quo admodum 1.   e) patrato 2.   f) sive 2.   g) utra 1.
 h) patium 1.   i) Lothario *h. l.* 1. 2.   k) Karolus corr. Karolum 1.

1) Circa meridiem. P.

coegit. Hlotharius, audita suorum fuga Karolique adventu, iterum Rhenum transponit. Dispositisque adversus Hludowicum custodiis, obviam Karolo proficiscitur. Hludowicus in Hlotharii adversus se dispositas turmas irruens^a, magna ex parte internicioni^b donans, ceteros in fugam egit; ac deinde fratri Karolo opem laturus properare festinat.

Interea pyratae Danorum ab oceano Euripo¹ devecti, Rotumam^{c.2} irruentes, rapinis, ferro ignique bachantes, urbem, monachos reliquumque vulgum^d et caedibus et captivitate pessumdederunt et omnia monasteria seu^e [quae]cumque loca flumini Sequanae adhaerentia aut depopulati sunt aut multis acceptis pecuniis territa reliquerunt^f.

Hludowico denique propinquanti Karolus frater summo desiderio atque amore obvius venit, pariterque coniuncti, sicut fraterna caritate, ita etiam castrorum metatione, convivii etiam consiliorumque unitate, apud fratrem Hlotharium super pacis et unanimitatis^g, totius quoque populi et regni gubernatione, creberrimis legationibus satisagunt. Qui tamen saepissimis eos legatis et iuramentis^h ludens, tandem, recepto ab Aquitania Pippino, Pippini dudum defuncti fratris filio, in pago Altiodorensi, in loco qui dicitur Fontanidus³ utrumque fratrem regni portionibus hostili apparatu privareⁱ contendit. Cumque ad pacis fraternitatisque concordiam minime revocari^k posset, obviis fratribus 7. Kalend. Iul. die sabbato mane interceptus, multis utrimque cadentibus, compluribus profligatis, turpiter victus^l aufugit. Palantium autem caedes passim agitabatur, donec Hludowicus et Karolus pietate ferventes ab eorum interfectione cessandum decreverunt. Quin etiam longius a castris obtentu christianitatis fugientes persequi desierunt, episcopisque mandatum, ut die^m crastina, qua eiusdem rei gratia in loco eodem stativaⁿ habuerunt, mortuorum cadavera, prout temporis oportunitas sineret, sepulturae mandarent. In quo praelio Georgius Ravennates episcopus a Gregorio Romano pontifice ad Hlotharium fratresque eius pacis gratia directus, sed a Hlothario detentus neque ad fratres venire permissus, captus est et cum honore ad propria remissus. Hlotharius terga vertens et Aquasgranii^o perveniens, Saxones ceterosque confines restaurandi

a) irruans 1. b) internecioni *corr.* internicioni 1. c) Rotomam 2. d) vulgus vel c. vel c. 2; c. vel capt. *Chr. Norm.* e) seucumque 1. 2; *cf. infra* a. 851, p. 39. decumque. f) requirunt 1; p. recesserunt. *Chr. Norm.* g) humanitatis 2. h) iumtis 1; iumentis 2. i) private 2. k) revocare 1. l) victas 1. m) de 1. n) statua 1. 2. o) Aquasgrani 2, *et ita post.*

1) *Freto Caletano, Canal.* 2) *Rouen.* 3) *Varias de loco opiniones recenset Dümmler, 'Ostfränk. Reich' I, p. 151, n.*

praelii gratia sibi conciliare studet, in tantum ut Saxonibus qui Stellinga^{a.1} appellantur, quorum multiplicior numerus in eorum gente habetur, obtionem^b cuiuscumque legis vel antiquorum Saxonum consuetudinis, utram earum mallent, concesserit. Qui semper ad mala proclives, magis ritum paganorum imitari quam christianae fidei sacramenta tenere delegerunt.

Herioldo, qui cum ceteris Danorum pyratis^c per aliquot annos Frisiae aliisque christianorum maritimis^d incommoda tanta sui causa ad patris iniuriam invexerat, Gualacras^e aliaque vicina loca huius meriti gratia in beneficium contulit; dignum sane omni detestatione facinus, ut qui mala christianis intulerant idem christianorum terris et populis Christique ecclesiis praeferrentur, ut persecutores fidei christianae domini christianorum existerent, et demonum cultoribus christiani populi deservirent!

Hludowicus partim terroribus partim gratia Saxonum quidem complures, Austrasiorum, Toringorum atque^f Alamannorum suae omnes subiugat ditioni. Karolus, dispositis, quantum oportunitas rerum sivit, Aquitanicis partibus, per Cenomannos, Parisios atque Bellavagos², Franciam permeans, Hasbanienses³ adit sibi que plus amore quam timore conciliat. Hlotharius, Rheni amne transposito, Hludowicum bello impetere moliens, cogitatum suorum conatibus frustratus, in Karolum subito vertitur, ratus eum longius a fratre Hludowico separatim adgressum^g facilius evincendum. Karolus Loticiam Parisiorum regressus^h, transito Sequanae flumine, Hlotharii molitionibus diu obsistit. Hlotharius transpositione fluvii prohibitus, superiores ipsius expetens partes, per Mauripensem⁴ pagum Senones penetratⁱ. Unde Cenomannos nullo negotio adiens, cuncta rapinis, incendiis, stupris, sacrilegiis^k sacramentisque adeo iniuriat, ut ne ab^l ipsis aditis temperaret. Nam quoscumque salvandi gratia repositos vel in ecclesiis vel in earum gazofilaciis thesauros, etiam sacerdotibus et ceterorum ordinum clericis iuramento devinctis,

a) Stellingi 2. b) ita 1. c) pyratis — christianorum des. 1. d) maritimis 1.
e) Gaularas corr. Gaulacras 1; et ita 1^a. f) deest 2. g) adgressus corr. adgressum 1. h) regresus 1. i) penetrat 2. k) sacrilegis 1. l) absis aditis 1; ab i. abditis 2.

1) Cf. *Nithardi hist.* IV, 2: nomen novum, id est Stellinga, imposuerunt.
2) *Beauvais*. 3) *Haspengau circa Leodium*. 4) *Abbas Lebeuf putat, Mauripensem pagum extensum esse secus ripam dexteram Sequanae atque etiam parumper secus dexteram Icaunae ripam. Vocatur Morivensis in actis synodi Suessionis habitae a. 862; et Morvisus in Karoli Calvi capitulis Silvacensibus a. 853 (LL. I, p. 426, c. 10).* BOUQ. De eo agit Longnon, 'Mém. de la soc. des Antiq. de France', Vol. XXXI.

reperire potuit, auferre^a non distulit; ipsas quoque sanctimonialia divinis cultibus deditas feminas in sui sacramenta coegit. Karolus apud Parisios^b diutius diversatus, urbem Catalaunis^c, nativitatis dominicae festum inibi celebraturus, advenit

842.

Inde Trekas^d adiens, per Alsensem^{e.1} pagum et Tullum civitatem, Vosegi saltu transposito, penes Argentoratum urbem fratri Hlodowico coniungitur. Hlotharius nulla penitus sua suorumve^f utilitate inferiores Galliae partes tantopere populatus, erga Parisiorum Loticiam fluvium Sequanae transiens, Aquasgranii rediit, fratrumque coniunctionem audiit^g, aegre tulit. Hlodowicus et Karolus, quo sibi firmiter populos^h utrique subditos necterent, sacramento sese alterutro devinxerunt²; fidelesⁱ quoque populi partis utriusque pari se iuramento constrinxerunt, ut, uter eorundem fratrum adversus alterum sinistri^k quippiam moliretur, relicto prorsus auctore^l discidii, omnes sese ad servatorem fraternitatis amicitiaeque converterent. Quibus patris^m, ad Hlotharium pacis gratia dirigunt. Qui legatis eorum a sui praesentia atque conloquio inhibitis, ad obsistendum fratribus se suosque hostiliter praeparat. Quo in Sentiaco^{n.3} palatio a Mosella flumine octo ferme milibus constituto, et eiusdem transeundi facultatem dispositis custodiis denegantem, Hlodowicus navali, Karolus equestri apparatu, castrum Confluentes perveniunt, ibique^o Mosellam viriliter^p transire inchoantibus, omnes Hlotharii excubiae velociter aufugerunt. Hlotharius, inopinato fratrum adventu territus, cessit. Sublatisque cunctis ab Aquisgranii palatio tam Sanctae Mariae quam regalibus thesauris, disco etiam mirae magnitudinis ac pulchritudinis argenteo, in quo et orbis totius descriptio^q et astrorum consideratio et varius planetarum discursus, divisim ab invicem spatiis, signis eminentioribus sculpta radiabant⁴, particulatim praeciso suisque distributo, a quibus tamen, quamvis tali mercedem^r conductis, per contubernia turmatim^s deserebatur, per Catalaunis^t fugiens, apud Trekas paschali sollemnitate Apr. 2. peracta, Lugdunum petiit. Hlodowicus penes Coloniam Agrip-

a) auferre 1. b) Parisius corr. Parisios 2. c) Catalaunnis 1. d) Threces 2, et ita infra. e) Alsensum 2. f) suorumque 2. g) audivit et egre 2. h) populus 1. i) fideles — constrinxerunt des. 2. k) sinistro 1. l) auctore 1. m) patris 2. n) Quo hisentiaco 1. 1^a. 2. o) Iibique 2. p) deest 2. Ch. q) ita 1. r) ita 1; mercede 2. s) turbatim 2. t) Cautalaunis corr. Catalaunis 2.

1) Abbas Lebeuf Alsensem putat pagum esse 'l'Azois' dictum, inter Trekas et Barrum ad Albam. BOUQ. De Alesiensi pago, 'L'Auxois', cogitat Monod p. 252. 2) Sacramenta exhibet Nithardus IV, 5. 3) Sinzig. 4) Cf. Einhardi V. Karoli c. 33.

pinam^a, Karolus in Heristalio palatio eandem festivitatem celebrantes, homines ipsarum partium ad sese refugientes suscipiunt, fratrem persequi desistentes. Quibus multipliciter receptis, fratris abitum^b gradu tardiusculo^c insequuntur; qui^d apud fratres super pacis foedere licet invitatus satagens, legatos quibus plurimum nitebatur dirigit. Electo ad hoc negotium Matasconis urbis vicinio, illuc^e utrimque coitur, et utriusque partis castra Arare^f fluvio dirimente, in quandam insulam eiusdem fluminis ad commune colloquium aspectumque coeunt^g. Ubi veniam de^h praeteritis perperam gestis vicissim postulata atque accepta, sacramentumⁱ quoque alter alteri verae pacis fraternitatisque iuraverunt et de regni totius aequis portionibus diligentius faciendis Kalendis Octobribus in urbe Mediomatricorum Mettis vocabulo^k decreverunt.

Ea tempestate Nordmannorum^l classis in emborio^m quod Quantovicusⁿ dicitur repentino sub lucem adventu depraedationibus, captivitate et nece sexus utriusque hominum adeo debachati sunt, ut nihil in eo praeter aedificia pretio redempta relinquerent. Maurorum etiam pyratae per Rodanumⁿ prope Arelatum delati, cuncta passim depraedati, impune oneratis navibus regressi sunt.

Karolus autem a Matascone^o Aquitaniam ingressus atque pervagatus, ad memoratum placiti locum et tempus venire non distulit. Hlotharius apud Augustam Treverorum legatos Grecorum² suscipit, eosque^p absolutis, eiusdem placiti tempore palatio quod Theodonis-villa dicitur resedit.

Hlodowicus, peragrata omni Saxonia, cunctos sibi eatenus obsistentes vi^q atque terrore ita perdomuit, ut, comprehensis omnibus auctoribus^r tantae impietatis, qui et christianam fidem pene reliquerant et sibi suisque fidelibus tantopere obstiterant, 140 capitis amputatione plecteret, quattuordecim patibulo penderet, innumeros membrorum praecisione debiles redderet nullumque^s sibi ullatenus refragantem relinqueret.

Interea, Beneventanis inter se dissidentibus, Saraceni ab^t Affrica ab eis invitati, primo quidem auxiliores, postmodum vero violenti insecutores, plurimas civitatum vi obtinent.

a) Agripinam 2.   b) abitu 1; habito 2.   c) tardiustulo corr. tardiusculo 1.
d) quia 1. 2; em. P.   e) illic 2.   f) arare 1.   g) e corr. 1.   h) in ras. 1.   i) sacramentumque quoque 1.   k) iterum convenire vel aliud eiusmodi ante decreverunt excidisse videtur. P.   l) Northmannorum 2.   m) ita 1. 2.   n) e ras. 1; Rhod. 2.
o) Matascone 1.   p) eisque 2.   q) obsistente sui 1. 1^a.   r) auctorum 1. 2.
s) que e corr. 1.   t) ab e. ab A. 2.

1) In dextera ripa fluvii Canche, ut Cousin monuit, 'Mém. de la soc. Dunkerquoise', Vol. XIV. DEH.   2) i. e. Theodora augustae et Michaelis eius filii. BOUQ.

Karolus mense Octobri ab urbe Mediomatricorum Vangium profectus, Hlodowico fratri coniungitur. Quibus inibi diutius immorantibus, et missis alternatim ad Hlotharium intercurrentibus ac de regni portionibus multum diuque consultantibus, tandem inventum est, ut missi strennui^a per uniuersum suae ditionis regnum dirigerentur^b, quorum industria diligentior discriptio fieret, cuius serie trium fratrum aequissima regni^c divisio inrefragabiliter statuto tempore patraretur. Quibus destinatis, Hlodowicus Germaniam repedit, Hlotharius medioximis regni Francorum immoratur. Karolus Carisiacum palatium veniens, Ermendrud, neptem Adalardi^d comitis¹, uxorem ducit, atque Augustam Viromandorum, ad memoriam videlicet beati Quintini martyris, nativitatis dominicae^e festum celebraturus, proficiscitur. Inter haec terrae motus in inferioribus Galliae factus est.

843.

Hlotharius et Hlodowicus intra fines regnorum suorum sese cohibentes, pacifice degunt, Karolus Aquitaniam pervagatur. Quo illic constituto, Nomenogius Britto et Lambertus^f, qui nuper ab eius fidelitate defecerant^g, Rainaldum Namnetorum ducem interficiunt, complures capiunt. Emergentibus igitur hinc inde tot tantisque incessabiliter malis, vastante passim cuncta raptore, coacti sunt per multa totius Galliae loca homines terram mixta paucitate farinae atque in panis speciem redactam comedere. Eratque lacrimabile, immo execrabile nimium facinus, ut^h iumenta raptorum pabulisⁱ habundarent et homines ipsius terrenae admixtionis crustulis indigerent.

Pyratae Nordmandorum^k urbem Namnetum adgressi, interfectis episcopo et multis clericorum atque laicorum sexusque promiscui, depraedata civitate, inferioris^l Aquitaniae partes depopulaturi^m adoriuntur. Ad postremum insulam quandam² ingressi, conuictis a continenti domibus, hiemare velut perpetuis sedibus statuerunt.

Karolus ad condictum fratribus obvians, penes Virodunum coniungitur. Ubi distributis portionibus³, Hlodowicus ultra Rhenum omnia, citra Renum vero Nemetum,

a) strenui 2; missis trentivi 1; missi trecitini *Ch.*, quod idem esse quod triceni *P.* dixit; alii pro trecenteni scriptum habent; v. *Dümmler I*, p. 180, n.; sed strennui in strentiui latere (ti pro n scripto), iam *Dehaisnes* vidit. b) diligenterentur 1; delegarentur 2. c) regna 1. 2; regnorum *edd.* d) Adel. 2. e) et apparitionis *add. ed.*; sed *des.* 1. 2. f) Lambertus 2. g) deferant 1. h) in 1. 2; cum *edd.*; sed *cf. a.* 841, p. 26. i) papulis 1; *corr.* pabulis 2. k) Norhmandorum 2. l) inferiores 2. m) depopulaturi *corr.* depopulari 2.

1) *Filiam Odonis Aurelianensis.* 2) *L'isle de Rhé.* 3) *De quibus v. Dümmler I*, p. 195.

Vangium et Mogontiam civitates pagosque sortitus est; Hlotharius intra Renum et Scaldem in mare decurrentem, et rursus per Cameracensem^a, Hainaum^{b.1}, Lomensem², Castritium³ et eos comitatus qui Mosae citra contigui habentur usque ad Ararem Rodano^c influentem, et per deflexum Rodani in mare, cum comitatibus^d similiter sibi utrique adherentibus. Extra^e hos autem terminos Atrebates tantum Karoli fratris humanitate adeptus est. Ceterae usque ad Hispaniam Karolo cesserunt. Factisque sacramentis, tandem altrinsecus est discessum.

Ea tempestate, concordantibus ad invicem Beneventanis^f, Dei auxilio de illis partibus Saraceni expulsi sunt.

844.

Hiems mollissima usque ad Kalendas Februarii quadam temperie modificata.

Bernardus comes marcae Hispanicae, iam dudum grandia moliens^g summisque inhians, maiestatis reus Francorum iudicio, iussu^h Karoli in Aquitania capitalem sententiam subiit.

Gregorius Romanae ecclesiae pontifex decessit. Cuiⁱ Sergius succedens, in eadem sede substituitur. Quo in sede apostolica ordinato, Hlotharius filium suum Hludowicum Romam cum Drogone Mediomatricorum episcopo dirigit, acturos, ne deinceps decedente apostolico quisquam illic praeter sui iussionem missorumque suorum praesentiam ordinetur antistes. Qui Romam venientes, honorifice suscepti sunt, peractoque negotio, Hludowicum pontifex Romanus unctionem in regem consecratum cingulo decoravit, Drogonem vero episcopum sui vicarium Galliarum Germaniarumque partibus designavit⁴.

Siginulfus Beneventanorum dux ad Hlotharium cum suis omnibus sui deditionem faciens, centum milium aureorum multa sese ipsi fecit obnoxium. Quibus Beneventani, qui^k pridem alias versi fuerant, compertis, ad eundem Siginulfum sese convertentes, Saracenorum reliquias a suis finibus expellere moliuntur.

Landbertus cum Brittonibus quosdam Karoli markionum Meduanae⁵ ponte interceptos perimit. Pippinus, Pippini quondam [regis^l] filius, exercitui ex Francia ad Karolum

a) Caramacensem 1. 1^a. b) Ainaum 1. c) Rodono 1; Rhodano 2, et ita mox.
d) comitibus corr. comitatibus 1. e) Extra — adeptus est una linea erasa iam des. 1; leguntur 1^a et 2. f) Beneventans corr. Beneventanis 1. g) desinit 2.
h) iussa 1. i) Cuius 1. k) Beneventaniqu. 1. l) deest 1.

1) Hennegau. 2) Vel Lomacensis, inter Sabim (Sambre) et Mosam.
3) Ad Mosam e meridie pagi Lomacensis. 4) Cf. Sergii bullam, Jaffé Reg. nr. 1964. 5) Mayenne.

Tolosam civitatem obsidione vallantem properanti in pago Ecolesimo occurrens, ita brevi et absque suorum casu eum profligavit, ut, primoribus interfectis, ceteros fugam ante congressum etiam ineuntes, vix paucis evadentibus, aut caperet aut spoliatos sacramentoque adstrictos ad propria [redire^a] permetteret. Qua inopinata congressione Hugo presbyter et abbas¹, filius Karoli Magni quondam imperatoris et frater Hlodoici itidem imperatoris patruusque Hlotharii, Hlodoici et Karoli regum, necnon Richbote abbas², et ipse consobrinus^b regum, nepos videlicet Karoli imperatoris ex filia, Etkardus quoque et Ravanus comites cum aliis pluribus interfecti sunt. Capti vero Ebroinus Pictavorum episcopus, Ragenarius Somarobricae^{c.3} Ambianorum^d episcopus et Lupus abbas ac filii Etkardi^e comitis duo, item^f Eokardus^g, Guntardus et Richuinus comites, Engilwinus etiam alique non pauci nobilium.

Nomenogius^h Britto eadem tempestate fines sibi suisque antecessoribus distributos insolenter egrediens, Cenomannos usque cuncta longe lateque populando, ignibus etiam plurima cremando, pervenit. Ubi audita Nordomannorum intra fines eius inruptione, redire compulsus est.

Hlodowicus rex Germanorum populos Sclavorum⁴ et terras adgressus, quosdam in deditionem cepit, quosdamⁱ interfecit, omnes pene illarum partium regulos sibi aut vi aut gratia subegit.

Nortmanni Britanniam insulam, ea quam maxime parte quam Anglisaxones incolunt, bello inpetentes, triduo pugnando victores effecti, praedas, rapinas, neces passim facientes, terra pro libitu potiuntur.

Interea fratrum, id est Hlotharii, Hludowici et Karoli, alternatim fraterno affectum legatis multifariam discurrentibus, mense Octobri idem penes Theodonis-villam conveniunt, habitoque diebus aliquot amicabile pernecessarioque conloquio, inter se fraternitatis et caritatis iura in posterum non violanda^k confirmant⁵. Omnes quoque discordiarum satores cauturos sollicitius exsecratosque^l, et statum^m ecclesiarum, imminentibus necessitatibus foedissime rebus dilaceratum, ac personis minus congruis, id est laicis, vulgo contraditum,

a) *deest* 1. b) *cumsobrinus* 1. c) *Samarobrivae emend. P.* d) *Ambinorum* 1. 1^a.
e) *Etkardus* 1; *Eckardus* 1^a. f) *Ite* 1. g) *Lokardius edd. in margine Leutharius Ch.; Eckardus P. emend. (SS. II, p. 193).* h) *Nemonogius* 1. i) *q. i. add. in marg., nunc pene abscissa* 1. k) *violenda* 1. l) *exsacr.* 1. m) *statim* 1.

1) *Sancti Quintini, Sancti Bertini et Laubiensis.* 2) *Centulensis.*
3) *Amiens.* 4) *Abodritos dicit Rudolfus, Ann. Fuld. h. a.* 5) *V. Acta LL. I, p. 380.*

redintegratos sese promittunt. Unde et ad Pippinum, Lambertum atque Nomenogium pacis gratia missos pariter destinant, ut fratri Karolo oboedientes fideles de cetero permansuri occurrere^a non differant; sin alias, eis tempore oportuno viriliter conglobati, eorum infidelitatibus ulciscendis se interminando profecturos pronunciant.

Nordomanni per Garrondam Tolosam usque proficiscentes, praedas passim inpuneque perficiunt. Unde regressi quidam Galliciamque adgressi, partim ballistariorum occursum partim tempestate maris intercepti dispereunt. Sed et quidam eorum ulterioris Hispaniae partes adorsi, diu acriterque cum Saracenis dimicantes, tandem victi resiliunt.

845.

Hiems asperrima. Nordomannorum naves centum viginti mense Martio per Sequanam^b hinc et abinde cuncta vastantes, Loticiam^c Parisiorum, nullo penitus obsistente, pervadunt^d. Quibus cum Karolus occurrere moliretur, sed praevalere suos nullatenus posse prospiceret^e, quibusdam pactionibus, et munere septem milium^f librarum eis exhibito, a progrediendo compescuit ac redire persuasit.

Fulcradus comes et ceteri Provinciales ab Hlothario deficient sibi potestatem totius Provinciae usurpant.

Nortmannorum rex Oricus^g sexcentas naves per Albim fluvium in Germaniam adversus Hludowicum dirigit. Quibus Saxones occurrentes, commisso praelio, domini nostri Iesu Christi auxilio victores efficiuntur. Unde digressi, Sclavorum quandam impetunt et capiunt civitatem¹.

Fames valida Galliae inferiora consumit, adeo ut multa hominum milia eadem invalescente absumpta sint. Karolus agrum Floriacum², in quo Sancti Benedicti monasterium consistit, duodecim ab Aurelianorum urbe leugis^h, veniens, Pippinum, Pippini filium, suscipit, et receptis ab eo sacramentis fidelitatis, quatenus ita deinceps ei fidelis sicut nepos patruo existeret et in quibuscumque necessitatibus ipsi pro viribus auxilium ferret, totius Aquitaniae dominatum ei permisit, praeter Pictavos, Sanctonasⁱ et Ecolinenses^k. Unde et omnes^l Aquitanici, qui eatenus cum Karolo fuerant, ad eundem Pippinum continuo sui conversionem efficere studuerunt.

a) occurre 1.   b) Sequenam 1.   c) Loticium 1.   d) pervaduntur 1.   e) prospicere 1.
f) milia corr. milium 1.   g) Roricus *Chr. Norm.*   h) leugis 1.
i) Santorias 1.   k) Elinenses 1; Ecolimenses *edd.*   l) oms 1.

1) *Hamburgum innuere videtur; cf. Rudolphi Ann. h. a.*   2) *Fleury.*

Beneventani cum Saracenis, veteri discordia recrudescente, denuo dissident.

Nortmanni, alveo Sequanae remenso, maria repetunt, cuncta maris loca finitima diripiunt, vastant atque incendiis concremant. Sed licet peccatis nostris divinae bonitatis aequitas nimium offensa taliter christianorum terras et regna attriverit, ne tamen etiam pagani improvidentiae aut certe impotentiae Dominum omnipotentissimum ac providentissimum inpune^a diutius insimularent, cum a quodam monasterio [Sithdiu^{b.1} nomine] direpto incensoque oneratis navibus repedarent, ita divino iudicio vel tenebris caecati vel insania sunt percussi, ut vix perpauci evaderent, qui Dei omnipotentis iram^c ceteris nunciarent. Unde, ut fertur, commotus animo rex eorum Oricus^d, ad Hludowicum^e regem Germanorum legatos pacis gratia destinat, captivitatem² absolvere thesaurosque paratus pro viribus restituere.

Hlotharius Provinciam ingressus, fere^f totam suae potestati recuperat.

Dani, qui anno praeterito Aquitaniam vastaverant, remeantes, Santonas invadunt, confligentes superant quietisque sedibus immorantur.

Karolus Britanniam Galliae cum paucis minus caute adgressus³, deficientibus suis rebus sinistra fortuna universis^g, Cinomannos festinato revertitur, reparatoque exercitu, eandem parat impetere.

846.

Pyratae Danorum Fresiam adeuntes, recepto pro libitu censu, pugnando quoque victores effecti, tota pene provincia potiuntur. Ventus aquilo per totam hiemem usque ad ipsa fere Maii mensis^h initia acerrimus segetibus et vineis incumbit. Luporum incurio inferiorum Galliae partium homines audentissime devorat, sed et in partibus Aquitaniae in modum exercitus usque ad trecentos ferme conglobatiⁱ et per viam facto agmine gradientes, volentibusque resistere fortiter unanimiterque contrastare feruntur.

Karolus apud villam Sancti Remigii⁴ Sparnacum⁵ nomine contra morem conventum populi sui generalem mense Iunio habuit; in quo episcoporum regni sui pernecessaria admo-

a) ita 1; alibi modo inp. modo imp. scribitur. b) S. n. in marg. suppl., nunc pene abscissa 1; leguntur in Chron. Norm. c) ita Chr. Norm.; quod coniecit P.; iñ 1. d) Roricus Chr. Norm. e) Ludow. h. l. 1. f) bretotiam 1. 1^a; emend. P.; nescio an recte. g) inuversas 1. h) menses 1. i) conglabati 1.

1) S. Bertini. 2) i. e. captivos universos. P. 3) Prope Ballon d. 22. Nov. victus; Dümmler I, p. 275. 4) i. e. ecclesiae Remensis. 5) Epernai.

nitio de causis ecclesiasticis ita flocci pensa est, ut vix unquam reverentia pontificalis, christianorum dumtaxat temporibus, sic posthabita legatur¹. Quadam die iunior^a cum equa coiens repertus, iudicio Francorum vivus incendio crematur. Inde partes Britanniae Karolus cum exercitu petens, pacem cum Nomenogio duce Brittorum^b, intervenientibus hinc et abinde sacramentis, paciscitur.

Huius anni mense Maio tanta apud Altiodorum civitatem inundatio pluviarum fluxit, ut parietes penetrans ipsas etiam cupas plenas vini in fluvium Icaunam² detulerit, sed et, quod est mirabilius, quandam vineam cum terra, vitibus et arboribus omnibus in nullo disruptam, ita ut erat solidam, a parte Icaunae fluminis in alteram eiusdem fluvii partem transposuerit, acsi in eodem agro naturaliter fuerit.

Mense Augusto Saraceni Maurique Tiberi Romam adgressi, basilicam beati Petri apostolorum principis devastantes, ablatis cum ipso altari, quod tumbae memorati apostolorum principis superpositum fuerat, omnibus ornamentis atque thesauris, quendam montem centum ab Urbe milibus munitissimum occupant. Quos quidam ducum^c Hlotharii minus religiose adorsi atque deleti sunt; pars autem hostium ecclesiam beati Pauli apostoli adiens, a Campaniensibus^d oppressa, prorsus interfecta est.

Hludowicus rex Germanorum adversus Sclavos⁴ profectus, tam intestino suorum conflictu quam hostium⁵ victoria conterritus, reversus est.

Hlodoicus, Hlotharii filius, rex Italiae, cum Saracenis pugnans, victus vix Romam pervenit⁶.

847.

Legati Abdirhaman regis Saracenorum a Corduba Hispaniae ad Karolum pacis petendae foederisque firmandi gratia veniunt. Quos apud Remorum Durocortorum decenter et suscepit et absolvit.

Bodo, qui ante annos aliquod⁷ christiana^e veritate derelicta ad Iudeorum perfidiam concesserat, in tantum mali profecit, ut in omnes christianos Hispaniae degentes tam regis quam gentis Saracenorum animos concitare studuerit, qua-

a) iuniorum 1; iunior quidam P.; vocabulum corruptum videtur. b) ita h. l. 1.
c) dudum 1; em. P. d) Capaniensibus 1. e) christiani 1.

1) Cf. LL. I, p. 388. 2) Yonne. 3) De marchione Guidone Spolitano dicit Benedictus c. 26, SS. III, p. 713. 4) Marahenses.
5) Boemanorum. 6) Cf. Benedict. l. l., qui Hludovicum ante Romam victum dicit. De alia christianorum clade refert Iohannes, G. epp. Neap. c. 60, SS. Lang. p. 433. 7) V. supra a. 839.

tenus aut relicta christianae fidei religione ad Iudeorum insaniam Saracenorumve dementiam se converterent aut certe omnes interficerentur. Super quo omnium illius regni christianorum petitio ad Karolum regem regnique sui episcopos ceterosque nostrae fidei ordines lacrimabiliter missa est, ut memoratus apostata reposceretur, ne diutius christianis illic versantibus aut impedimento aut neci foret.

Dani partem inferioris Galliae quam Brittones incolunt adeuntes, ter cum eisdem bellantes, superant; Nomenogiusque victus cum suis fugit, dein [per^a] legatos muneribus a suis eos sedibus amovit.

Sergius Romanus pontifex 6. Kalend. Februarii defungitur, et Leo in eius locum eligitur.

Saraceni, oneratis thesaurorum multitudine, quas ex basilica beati Petri apostoli asportarant, navibus, redire conati, cum inter navigandum Deo et domino nostro Iesu Christo eiusque apostolis ore pestifero derogarent, orto repente inevitabili turbine, conlisis in sese navibus, omnes pereunt; quaedam thesaurorum in sinibus defunctorum^b, quos mare litoribus reiecerat, inventa, ad beati Petri apostoli memoriam revehuntur.

Scotti¹ a Nordmannis per annos plurimos impetiti, tributarii efficiuntur, insulis circumquaque positis nullo resistente potiti immorantes^c.

Hlotharius, Hlodowicus et Karolus legatos ad Oric Danorum^d regem destinant, mandantes, ut suos christianorum infestationibus cohiberet, sin alias, bello se inpetendum^e nullatenus dubitaret.

Ea tempestate Mauri et Saraceni Beneventum invadunt et usque ad Romana confinia populantur.

Dani Aquitaniae maritima inpetunt et praedantur urbemque Burdegalam diu oppugnant. Alii quoque Danorum emporium quod Doraestadum dicitur et insulam Batavum occupant atque obtinent.

Hlodowici^f Germanorum regis exercitus adversus Slavos prospere^g dimicant, ita ut quod ante annum ex eis amiserat^h reciperet.

848.

Slavi in regnum Hlodowici hostiliter irruentes, ab eo in Christi nomine superantur. Karolus Nordmannorum Burde-

a) deest 1; sed fortasse legatos corruptum est. b) defunctorum corr. defunctorum 1. c) locus haud dubie corruptus; fortasse legendum: efficiuntur; qui (i. e. Nortmanni) insulis . . . immorantur. P. Sed etiam Chr. Norm. codicis lectionem confirmat; certe vero ad Normannos haec sunt referenda. d) Donarum corr. Danorum 1. e) inpetende corr. inpetendum 1. f) Hlouici corr. Hlodouici 1. g) prospere 1. h) emiserat reciperit 1.

1) Qui Hiberniam incolebant.

galam oppugnantium partem adgressus, viriliter superat. Exercitus Hlotharii contra Saracenos Beneventum obtinentes dimicans, victor efficitur. Dani Burdegalam Aquitaniae, Iudaeis prodentibus, captam depopulatamque incendunt.

Aquitani, desidia inertiaque Pippini coacti, Karolum petunt, atque in urbe Aurelianorum omnes pene nobiliores cum episcopis et abbatibus in regem eligunt, sacroque crismate delibutum et benedictione episcopali sollemniter consecrant.

Pyratae Grecorum Massiliam Provinciae nullo obsistente vastantes, inpune recedunt. Nordmanni Metallum^a vicum¹ populantes incendio tradunt. Scotti super Nordmannos irruentes, auxilio domini nostri Iesu Christi victores, eos a suis finibus propellunt. Unde et rex Scottorum ad Karolum pacis et amicitiae gratia legatos cum muneribus mittit, viam sibi petendi Romam concedi deposcens. Mauri denuo Beneventum invadunt.

Guilhelmus, filius Bernardi, Impurium^{b. 2} et Barcinonam dolo magis quam vi capit.

849.

Hlotharius et Karolus, sanioribus^c usi consiliis, in pacem germanamque concordiam redeunt³.

Apud Galliam 13. Kalend. Martii nocti sequenti, clericis nocturnas preces Domino solventibus, terrae motus valide, sed nulla quorumlibet^d aedificiorum ruina facta est.

Godesscalcus Gallus quidam, monasterii Orbacensis parroeciae Suessionicae monachus et presbyter, scientia tumidus, quibusdam superstitionibus deditus, Italiam specie religionis adgressus, inde turpiter eiectus^e, Dalmatiam, Pannoniam Noreiamque adorsus, quaedam nostrae saluti valde contraria, praecipue sub nomine praedestinationis, pestiferis dictis et scriptis adstruens, in praesentia Hludowici Germanorum regis episcopali concilio detectus atque convictus, tandem ad dioceseos suae urbem metropolim Remorum Durocortorum nomine, cui Ingmarus vir venerabilis praesidet, redire compellitur, quatenus illic dignum suae perfidiae [iudicium^f subiret. Quem sanctae Dei ecclesiae] strennuissimus cultor Karolus, advocato sanctorum memoratae dioceseos episcoporum conventu⁴, suis aspectibus praesentari

a) Metallum 1; et ita, ut videtur, etiam cod. Chron. Norm.; Metallum em. Boug.

b) imperium 1; em. Ch. c) senioribus 1. d) rumlibet corr. quarumlibet 1.

e) electus 1. f) iudicium — ecclesiae des. 1. 1^a; suppl. P.; perfidiae supplicium lueret: quem sanctae Dei ecclesiae st. c. Boug.

1) Melle (dép. Deux-Sèvres). 2) Ampurias. 3) Apud Peronam mense Ianuario; Chron. Font., SS. II, p. 302. 4) Carisiaci. Cf. Hincmari libellum de praedestinatione, c. 2.

decrevit. Quo perductus, publice flagellatus librosque suarum adsertionum igni cremare compulsus est¹.

Hlodowicus et Karolus germana caritate convenientes, tanto amoris fraterni vinculo devincti^a patuerunt, ut alter alteri baculos publice tribuendo regnum, uxorem et liberos superstiti commendaret.

Karolus Aquitaniam adgreditur. Nomenoius Britto consueta perfidia Andegavis et vicina eis circumquaque loca invadit. Nordmanni Petrocorium² Aquitaniae civitatem populantes³ incendunt atque inpune ad naves remeant. Mauri et Saraceni Lunam Italiae civitatem adpredantes^b, nullo obistente maritima omnia usque ad Provinciam devastant.

Karolus, filius Pippini, relicto Hlothario, fratrem suum Pippinum in Aquitania vagantem adire cupiens, a fidelibus Karoli regis comprehensus est et ad eius praesentiam perductus est. Qui merito perfidiae in eundem patrum suum et patrem ex fonte sacro sententiam quidem capitalem meruerat, sed clementiae respectu servatus est. Unde et, mense Iunio apud urbem Carnutum Karolo rege conventum habente, post missarum sollempnia ambone ecclesiae conscendens, innotuit omnibus voce propria, se ob divinae servitutis amorem clericum nullo cogente velle fieri; ibique ab episcopis qui praesentes aderant benedictus et ad clericum tonsus est.

Hlodoicus rex Germanorum egrotans, exercitum suum⁴ in Slavos dirigit. Qui turpiter profligatus, quid dispendii sibi absentia ducis intulerit, cadendo fugiendoque expertus est.

Karolus Aquitaniam ingressus, pene omnes, Christo sibi propitio, conciliando subiugat, marcam quoque Hispanicam pro libitu disponit. Nomenogius Britto consueta sibi insolentia bachatus est.

a) devincti 1. b) legendum aut depraedantes aut adprehendentes. P.

1) *Doctissimus abbas Lebeuf, qui hanc annalium partem Prudentio tribuit, hunc de Gothescalco locum ab Hincmaro interpolatum suspicatur, sicque primum a Prudentio scriptum: Godescalcus Gallus quidam, monasterii Orbacensis dioceseos Suessionicae monachus et presbyter, reprehensus quod quaedam nostrae salutis valde contraria, praecipue sub nomine praedestinationis, suis dictis et scriptis adstrueret, Italiam aggressus, inde turpiter eiectus, Dalmatiam, Pannoniam Noricamque adorsus, in praesentia Hlodowici Germanorum regis episcopali concilio detectus atque convictus, tandem ad dioceseos suae urbem metropolim Remorum Durocortorum nomine, cui Ingmarus vir venerabilis praesidet, redire compellitur. Quem non multo post ecclesiae Dei strenuissimus cultor Karolus etc. BOUQ.* 2) *Perigueux.* 3) *De hac clade insignis est epistola Agii Vabrensis abbatis, quam ineunte saeculo decimo scripsit de origine monasterii Vabrensis; cuius epistolae fragmentum retulit Catellus in historia comitum Tolosanorum p. 69. BOUQ.* 4) *Ernusto duce; cf. Ann. Fuld. h. a.*

850.

Guilhelmus, Bernardi filius, in marca Hispanica Aldramnum et Isembardum comites dolo capit; sed ipse dolosius captus et apud Barcinonem interfectus est. Mauri usque ad Arelatum, nullo obsistente, cuncta devastant; sed cum redirent, vento contrario reiecti et interfecti sunt. Lotharius^a filium^b suum Ludoicum^a Romam mittit; qui a Leone papa honorifice susceptus et in imperatorem unctus est.

Orich rex Nordmannorum, impugnantibus sese duobus nepotibus suis, bello impetitur. Quibus partitione regni pacatis, Rorich, nepos Herioldi, qui nuper a Lothario defecerat, adsumptis Nordmannorum exercitibus, cum multitudine navium Fresiam et Batavum insulam aliaque vicina loca per Renum et Vahalem devastat. Quem Hlotharius cum comprimere nequiret, in fidem recepit eique Dorestadum et alios comitatus largitur. Ceterorum vero pars Menapios, Tarvisios¹ aliosque maritimos depraedantur, pars Britanniam insulam Anglosque impetentes, ab eis auxilio domini nostri Iesu Christi superantur.

851.

Nomenogius Britto moritur².

Hlotharius, Hludowicus et Karolus apud Marsnam³ palatium conveniunt. Ubi etiam fraterne paucis diebus morati, haec communi procerum suorum consilio atque consensu decernunt^c priorumque nominum monogrammatibus confirmant⁴.

Cap. 1. Ut omnium praeteritorum malorum et contrarietatum^d et supplantationum ac malarum^e machinationum seu nocimentorum in invicem actorum abolitio^f ita inter nos^g fiat et a nostris cordibus penitus avellatur cum omni malitia et rancore, ut nec in memoriam ad retributionem mali vel contrarietatis^h velⁱ improperii de cetero exinde quiddam fiat.

Cap. 2. Ut^k tanta inter nos Domino cooperante^l verae caritatis benignitas abhinc semper^m maneat, de corde puro et conscientia bona et fide non ficta, sine dolo et simulatione, ut nemo suo pari suum regnum aut suos fideles, vel quod ad salutem etⁿ prosperitatem ac honorem regium

Cf. 1. Tim.
1. 5.

a) ita iam saepius 1, quare has formas retinui. b) suum fil. corr. fil. s. 1.
c) decernunt corr. decernunt 1. d) e corr. 1. e) malorum 1. f) abolitio 1.
g) et apud nos add. P. h) atque exprobrationis add. P. i) seu P. k) Ut cum P. l) coperante corr. cooperante 1; D. c. i. n. P. m) inante maneat P.
n) sive P.

1) i. e. Tarvannenses.
3) Mersen.

2) D. 7. Mart.; Ann. Engolismenses, SS. XVI, p. 486.
4) V. LL. I, p. 407, ex quo cod. Paris. 4638 lectiones attuli.

pertinet, discupiat aut forsconsiliet, aut per occultos susurrones libenter composita mendacia seu detractiones acceptet.

Cap. 3. Unusquisque^a fideliter suum parem, ubicumque necessitas ei^b fuerit et ipse potuerit, aut per se aut per filium aut per fideles suos et consilio et auxilio adiuvet, ut regnum, fideles, prosperitatem atque honorem regium debite valeat obtinere; et veraciter unusquisque erga alterum certatim demonstrat, quia in fratris^c sui adversitate, si evenerit, fraterno modo contristatur et in prosperitate illius laetatur. Et talem fidem, sicut inter nos modo abhinc inante^d conservaturos^e confirmatum habemus, sic unusquisque infantibus fratris sui, si obierit, qui superfuerit conservabit.

Cap. 4. Et quia per vagos et^f irreverentes homines pax et tranquillitas^g regni perturbari solet, volumus, ut, ad quemcumque nostrum talis venerit et^h de his quae egit rationem et iustitiam subterfugere velitⁱ, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat vel retineat, nisi ut ad rectam rationem et debitam emendationem perducatur; et si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune, in cuius regnum venerit, illum persequamur, donec aut ad rationem perducatur aut de regno deleatur.

Cap. 5. Similiter et de eo agendum est, qui^k pro aliquo capitali et publico crimine a quolibet episcopo corripitur, vel ante^l excommunicationem crimen faciens, regnum et regis regimen^m mutat, ne debitam poenitentiam suscipiat aut susceptam legitime peragat; interdum etiam incestam propinquam suam aut sanctimoniam, vel raptam sive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens secum duxitⁿ: hic talis, cum episcopus ad cuius curam pertinebit nobis notum fecerit, diligenter perquiratur, ne morandi vel latendi locum in regno alicuius nostrum inveniat et Dei ac nostros fideles suo morbo inficiat; sed a nobis vel per ministros rei publicae constringatur, ut et simul cum diabolica praeda, quam secum duxit, ad episcopum suum redeat et de [quo]cumque^o crimine publico debitam poenitentiam suscipiat, aut, susceptam ut^p legitime peragat, compellatur.

Cap. 6. Ut nostri fideles unusquisque in [suo^p] ordine et statu veraciter sint de nobis securi, quia nullum abhinc inante contra legem et iustitiam, auctoritatem^q ac iustam rationem aut dampnabimus aut dehonorabimus aut obprimemus vel indebitis machinationibus affligemus, et illorum,

a) Ut u. P. b) illi P. c) fratrisui a. 1. d) antea P. e) conversaturos 1. 1^a.
f) tyrannica consuetudine add. P. g) quies P. h) ut P. i) non possit P.
k) quo 1. l) deest 1. m) nomen P. n) ducit P. o) et decumque 1;
cf. supra a. 842. seucumque. p) deest 1. q) vel a. P.

scilicet veraciter nobis fidelium, communi consilio, secundum Dei voluntatem et commune salvamentum, ad restitutionem sanctae Dei ecclesiae et statum regni et ad honorem regium atque pacem populi commissi nobis pertinenti adsensum praebemus in hoc, ut illi non solum non sint nobis contradicentes et resistentes ad ista exsequenda, verum etiam sic sint nobis fideles et oboedientes ac veri adiutores ac^a cooperatores vero consilio et sincero auxilio ad ista peragenda quae praemisimus, sicut per rectum unusquisque in suo ordine et statu suo principi et seniori^b esse debet.

Cap. 7. Ut sic simul coniuncti, et nos fratres ad invicem et nos cum fidelibus nostris et fideles nostri nobiscum, et omnes simul cum Deo^c nos reconiungamus et, ut nobis sit propitius, illi pro devoto munere offeramus, ut unusquisque omnium nostrum absque sua^d propria^e excusatione aut^f iustificatione recognoscamus, in quibus aut singillatim aut communiter contra illius mandata et decreta suorum [sanctorum^g] fecimus aut consensimus in ordine ecclesiastico et statu regni, et per singula in medium illa producamus, et nemo nostrum suo aut amico aut propinquo vel^h confoederatoⁱ, immo nec sibi ipsi^k seculariter parcat, ut spiritaliter et salubriter parcere possit; quin, sicut praemisimus in praecedenti capitulo, vero consilio et sincero auxilio illa in commune certatim emendare totis viribus procuremus, quanto citius^l rationabiliter poterimus.

Cap. 8. Et si aliquis ex^m subditis in quocumque ordine et statu de hac convenientia exierit aut se retraxerit vel huicⁿ communi decreto contradixerit, seniores cum veraciter fidelibus suis haec secundum Dei voluntatem^o et legem ac iustam rationem, velit nolit^p, ille qui divino consilio et decreto et huic convenientiae resistens et contradicens fuerit, exsequantur. Et si aliquis de senioribus de hac convenientia exierit aut se retraxerit^q, cum plures seniorum nostrorum fideles et regnorum primores convenerint^r in unum, eorum^s qui haec observaverint seniorum^t consilio et episcoporum iudicio ac communi consensu, qualiter de eo qui debite admonitus incorrigibilis perseveraverit agendum sit, favente Domino decernemus.

Et ut obnoxius^u supradicta capitula a nobis auxiliante Domino inviolabiliter observentur, et nos illa observaturos certius credatis, manibus propriis^v subterfirmavimus.

a) atque P. b) suo s. P. c) domnos r. 1. d) deest P. e) propriae 1. f) vel P. g) deest 1. h) aut P. i) considerato 1. k) deest P. l) quantotius corr. quanto citius 1; quam c. P. m) de P. n) huius 1. o) voluntate P. p) v. aut n. P. q) vel huic communi decreto, quod absit, contradixerit add. P. r) in u. c. P. s) eos 1. t) senuorum littera n parum lucide scripta 1. u) obnoxius 1. v) eadem add. P.

Post haec pyratae Danorum Fresiam et Batavos populantur; sed et usque ad monasterium Sancti Bavonis quod Gant dicunt debachantes, idem monasterium incendunt; venientesque urbem Rotumum, usque ad Belvacum pedestri gradu perveniunt. Qua incensa, cum redirent, a nostris intercepti et aliqua ex parte profligati sunt.

Respogius, filius Nomenogii, ad Karolum veniens, in urbe Andegavorum datis manibus suscipitur et tam regalibus indumentis quam paternae potestatis ditione donatur, additis insuper ei Redonibus¹, Namnetis² et Ratense³.

Saraceni Beneventum et alias civitates quieta statione possident⁴.

Ludoicus rex Sclavos⁵ pene omnes populatur et suae subiugat ditioni.

Leo apostolicus, Saracenorum inruptiones metuens, ecclesiam beati Petri hinc inde muro communiens, eundem murum usque ad civitatem perducit Romanaeque urbi contiguum efficit.

852.

Nordmanni 252 navibus Fresiam adeunt, acceptisque multis prout ipsi statuerunt, ad alia divertunt. Mauri Barcinoniam, Iudaeis prodentibus, capiunt, interfectisque pene omnibus christianis et urbe vastata, inpune redeunt.

Karolus fratrem Hlotharium ad sui conloquium invitans, apud Augustam Viromandorum⁶, quae beati Quintini martyris corpore insignitur, fraterne suscipit, honorifice afficit, germane tractat, regaliter munerat redeuntemque benigne deducit.

Landbertus et Guarnarius fratres, pars vel maxima discordiarum, alter dolo, alter iudicio interficiuntur. Salomon Britto Karolo fidelis efficitur tertiaque Britanniae parte donatur. Sancius comes Vasconiae Pippinum, Pippini filium, capit⁷ et usque ad praesentiam Karoli servat. Quem Karolus captum in Franciam^a ducit ac post conloquium Hlotharii in monasterio Sancti Medardi apud Suessiones tonderi iubet.

a) Fransiam corr. Franciam 1.

1) Rennes. 2) Nantes. 3) *Le pays Retz inter Ligerim et mare.*
 4) *Pagius ad annum 851. num. 1. legendum censet non possident; crediderim potius, auctorem, quae de civitatibus Beneventanis, praecipue Bari, ferri audierit, de ipsa Benevento urbe perperam intellexisse. Eam iam anno 848. Ludovicus II. Sarracenis eripuerat; cf. Erchemperti hist. Langob. c. 20 (SS. Lang. p. 242). P.* 5) Sorabos; v. *Rudolfi Ann. h. a.*
 6) *Saint-Quentin.* 7) *Mense Septembri; cf. Ann. Engolismenses, SS. XVI, p. 486.*

Lodowicus, Hlotharii filius, Beneventum adiens, Bairam¹ civitatem obpugnat, interruptoque muro, pessimis usus consiliis, a^a cepto resilit^b. Nam, dicentibus consiliariis suis, magnam illic esse partem thesaurorum, qua penitus fraudaretur, si passim omnibus intrandi copia daretur, in castra sese recipit, prohibitos omnibus ab inruptione urbis. Quibus recedentibus, Mauri ita noctu muri interrupta trabibus muniunt, ut venientem in crastinum hostem nullatenus formident; proinde incassum tanto labore deducto, Ludoicus cum exercitu suo ad propria remeat.

Abdirhaman^c rex Saracenorum in Hispania consistentium Cordubae moritur, regnumque^d eius filius ipsius adsequitur.

Godefridus, Herioldi Dani filius, qui^e quondam sub imperatore Ludowico Mogontiaci fuerat baptizatus, a Lothario deficiens, ad suos se confert. Unde conrogata manu valida, Fresiam cum multitudine navium adgreditur, deinde vicinia Scaldis fluminis, ad postremum^f [Sequanam^g] ingreditur². Quo occurrentibus Lothario et Karolo cum omni suo exercitu, utramque ripam eiusdem fluminis obsident.

853.

In qua obsidione dominicae nativitatis festivitatem celebrant. Sed nolentibus qui ex parte Karoli erant inire bellum, absque utilitate recessum est. Karolus eundem Godefridum quibusdam pactionibus sibi conciliat. Ceteri Danorum usque ad mensem Martium inibi absque ulla formidine residentes^h, cuncta eo furiosius quo liberius diripiunt, cremant atque captivant. Lothariusque filiam Karoli a sacro fonte suscipit et post paucos dies ad sua remeare contendit. Dani mense Iulio, relicta Sequana, Ligerim adeuntes, Namnetum urbem et monasterium Sancti Florentii ac vicina loca populantur.

Karolus mense Aprili synodum episcoporum iuxta urbem Suessionum in monasterium Sancti Medardi adgregans, duos presbiteros, monachosⁱ eiusdem monasterii, ipse synodo praesidens, episcopis iudicantibus, degradari fecit, eo quod Pippinum furari et cum eo in Aquitaniam fugere disposuissent. Ingmarus Remorum episcopus omnes ecclesiae suae presbiteros, diaconos et subdiaconos, quoscumque Ebo post depositionem suam ordinaverat, synodo iudicante deposuit. Pippi-

a) in ras. 1. b) relisit 1. c) Abdirham 1. d) egnuque 1. e) q. q. in ras. 1. f) post tremum 1. g) deest 1. 1^a; vocabulum tamen excidisse patet; pro ipsa re vel Sumnam vel Sequanam restituendum erat, Sequanam tamen esse, quae anno sequenti narrantur et Annales Fuldenses ad a. 850. evincunt. P. h) residens 1. i) monchos corr. monachos 1.

1) Bari. 2) Cf. Rudolphi Ann. a. 850.

nus Karolo sacramentum fidelitatis iurat et insuper habitum monachi suscipit regulaeque observationem more monachi solito promittit. Karolus inde ad Carisiacum veniens, cum quibusdam episcopis et abbatibus monasticis quattuor capitula edidit et propria subscriptione roboravit¹. Quorum primum est^a: a Deo neminem praedestinatum ad poenam, unamque Dei esse praedestinationem, quae aut ad donum pertinet gratiae aut ad retributionem iustitiae. Secundum: liberum arbitrium, quod in primo ordine perdidimus, nobis praeveniente et adiuvante Christi gratia redditum. Tertium: velle Deum, generaliter omnes homines salvos^b fieri, licet non omnes salventur. Quartum: Christi sanguinem pro omnibus fusum, licet non omnes passionis mysterio redimantur.

Aquitani pene omnes a Karolo recedunt atque ad Ludovicum regem Germaniae legatos suae deditiois cum obsidibus mittunt. Idem^c Ludovicus pro quibusdam conditionibus tempore perturbationum inter se et Karolum factis adversus Karolum acriter permovetur. Guinedes^{d. 2} contra Ludovicum solitis sibi perfidiis mentiuntur.

Lotharius imperator, defuncta ante biennium Ermengarda christianissima regina, duas sibi ancillas ex villa regia copulavit; ex quarum altera Doda³ vocabulo filium generat, quem Karlomannum vocari iubet; alique filii eius similiter adulteriis inserviunt.

Item^e pyratae Danorum a Namnetibus superiora petentes, mense Novembri, 6. videlicet Idus, urbem Turonum inpune adeunt atque incendunt cum ecclesia sancti Martini et ceteris adiacentibus locis. Sed quia evidenti certitudine hoc praescitum fuerat, corpus beati Martini ad Cormaricum^{e. 4}, monasterium eius ecclesiae, [et^f inde] ad civitatem Aurelianorum transportatum^g est.

Bulgari, sociatis sibi Sclavis, et, ut fertur, a nostris muneribus invitati, adversus Lodovicum Germaniae regem acriter permoventur, sed Domino pugnante vincuntur. Greci vero non minus contra Ludovicum, filium Lotharii, regem Italiae, concitantur propter filiam imperatoris Constantinopolitani ab eo desponsatam, sed ad eius nuptias venire differentem. Romani quoque, artati Saracenorum Maurorumque incursionibus, ob sui defensione^h omnino neglectam apud imperatorem Lotharium conquerunturⁱ.

a) *superscr.* 1. b) *e corr.* 1. c) *Id est* 1. d) *Gumedes* 1. e) *Cormaricom* 1. f) *ita Chr. Norm.; et inde des.* 1. g) *ita Chr. Norm.; transportati sunt* 1. h) *ita* 1. i) *conquiruntur hic et infra* 1.

1) Cf. *Mansi XIV*, p. 919. 995. 2) *i. e. Winedi.* 3) Cf. *Lotharii chartam ipsi a. 851. datam, MR. UB. I*, p. 87. 4) *Cormery (dép. Indre-et-Loire).*

854.

Karolus super fratris sui Ludoici fide suspectus, ad Lotharium in vico Leutico¹ venit. Ubi diu de communi amicitia atque indissolubili^a tractantes, tandem coram omnibus qui aderant identidem^b super sancta iurando vicissim firmauerunt, commendatis alternatim filiis, proceribus et regnis². Interea^c Ludowicus adulescens, filius Lodoici regis Germanorum, ab Aquitaniis a patre expetitur, Ligerim transit et ab eis a quibus fuerat postulatus suscipitur. Karolus profectionem in Aquitaniam tempore quadragesimae celebrat; in Apr. 22. qua usque paschalem festivitatem demoratur, eiusque populus praedis, incendiis hominumque captivitatibus totum suum laborem impendit nec ab ipsis ecclesiis et altaribus Dei suam cupiditatem aut audaciam cohibet. Lotharius fratrem suum Lodoicum super Rhenum de fraternitate erga Karolum alloquitur. Sed prius acriter sese mordentes, tandem ad concordiam redeunt pacisque nomine foederantur. Unde non modice Karolus sollicitus, ab Aquitania nullo peracto negotio repedans, fratrem Lotharium ad palatium suum Attiniacum invitat. Quo convenientes³, quod dudum pepigerant firmaverunt.

Dani in Ligere consistentes usque ad Blisum⁴ castrum veniunt ipsumque incendunt, volentes inde Aurelianis pervenire eadem patraturi. Praeparantibus vero adversus eos navigia et bellatores episcopo Aurelianensium Agio et Carnutum Burchardo^d, ab intentione desistunt et inferiora Ligeris repetunt. Alii quoque pyratae Danorum Fresiam Saxoniae adiacentem populantur.

Lotharius et Karolus legatos ad fratrem Lodoicum pro pacis concordia, et ut filium suum ab Aquitania revocet, mittunt. Karolus iterum Aquitaniam adit. Pippinus, Pippini filius, qui in monasterio Sancti Medardi tonsus habitum monachi susceperat et iuramentum permansionis fecerat, Aquitaniam ingreditur, parsque maxima populi terrae ad eum convolat. Karolus rex, Pippini causam posthabitam, Lodoicum nepotem ab Aquitania fugatum ad patrem in Germaniam redire compellit. Karolus, Pippini frater, iam diaconus ordinatus, a Corbeiensi monasterio recedit. Karolus rex Karolmannum, filium suum, tonsura ecclesiastica dedicat.

a) *supple pace P.* b) *identidem 1.* c) *Inī Ludowicum 1.* d) *Burdiardo 1. 1^a.*
Burchardum legendum esse, Bouquetus ex canone tertio concilii Suessionensis secundi a. 853. celebrati infert. P.

1) *Lüttich.* 2) *Cf. Acta LL. I, p. 427. De conventu Valentianis mense Novembris a. 853. habito, ib. p. 422, tacet Prudentius.* 3) *Cf. LL. I, p. 428.* 4) *Blois.*

Dani intestino inter se praelio dimicantes, adeo tridui concertatione obstinatissima bachiati sunt, ut, Orico rege et ceteris cum eo interfectis regibus, pene omnis nobilitas interierit. Pyratae Nordmannorum Ligere insistentes denuo civitatem Andegavorum incendio concremant.

855.

Lotharius totam Fresiam filio suo Lothario donat. Unde Roric et Godofridus patriam, id est Daniam, repedant spe potestatis regiae nanciscendae.

Lotharius infirmatur; qua de re occasio data est Ludoico et Karlo fratribus ad concordiam redeundi.

Nordmanni Burdegalam Aquitaniae civitatem invadunt et hac^a illacque pro libitu pervagantur.

Karlus Aquitanis petentibus Karlum, filium^b suum, regem designatum adtribuit. Karlus etiam Edilvulfum¹ rege Anglorumsaxonum Romam properantem honorifice suscipit, omni regio habitu donat et usque ad regni sui terminos cum obsequiis rege dignis deduci facit. Lotharius adversus Karlum occasione suspectae fidei queritur. Multa catholicae fidei contraria in regno Karli, ipso quoque non nescio, concitantur.

Mense Augusto^{c.2} Leo apostolicae sedis antistes defunctus est, eique Benedictus successit. Eodem mense duae stellae maioris et minoris quantitatis visae sunt a parte occidentis orientem versus incedere, et hoc per decem vices adeo alternatim, ut, maiore permanente, minor aliquoties nullatenus appareret.

Lotharius imperator, morbo correptus vitamque desperans, monasterium Proneae in Arduenna constitutum adiit, seculoque et regno penitus abrenuncians, tonsus est, vitam habitumque monachi humiliter sumens. Dispositoque inter filios, qui secum morabantur, regno, ita ut Lotharius cognomen^d eius Franciam, Karlus vero Provinciam optinerent, intra sex dies vita decessit quarto Kalendarum³ Octobrium, atque in eodem monasterio sepulturam, ut desideraverat, consecutus est.

Aquitani urbem Lemovicum^e mediante Octobri mense convenientes, Karlum puerum, filium Karli regis, regem

a) hæc 1.   b) *superscr.* 1.   c) Agosto 1.   d) cognominem *correx*it P.
e) Lemovicum 1.

1) Cf. *Ann. Anglosax.*, SS. XIII, p. 104.   2) *Potius d.* 17. Iulii.
3) *Alii* (quos recenset *Dümm*ler I, p. 373, n.) habent 3. Kal. Oct. Forte Lotharius mortuus fuerit 4. Kal. Oct. ac postridie sepultus, et alii ad diem mortis, alii ad diem sepulturae respexerint. Lotharius etiam nocte inter 4. et 3. Kal. Oct. vita fungi potuit. BOUQ.

generaliter constituunt, unctoque per pontificem^a coronam regni imponunt sceptrumque adtribuunt.

Nordmanni Ligerim ingressi, relictis navibus, pedestri itinere urbem Pictavorum adire moliuntur. Sed occurrentibus Aquitanis, adeo profligati sunt, ut ultra trecentos pauci evaserint^b. Roric et Godefridus, nequaquam aridentibus sibi successibus, Dorestado se continent et parte maxima Fresiae potiuntur.

Ludoicus rex Germanorum crebris Sclavorum¹ defec-tionibus agitur.

856.

Hiems asperrima et sicca, pestilentia valida, qua magna pars hominum absumitur. Ludoicus rex Italiae, filius Lo-tharii, super portione regni paterni in Francia apud patruos suos Ludovicum et Karlum conqueritur^c, Italiam largitate avi Ludoici imperatoris se asserens assecutum. Aquitani Karlum puerum, quem nuper regem constituerant, spernentes, Pip-pinum ex monacho, qui de monasterio Sancti Medardi aufu-gerat, eductum custodia, regem simulant. Karlus rex cum Respogio Brittone^d paciscens, filiam eius filio suo Ludoico despondet, dato illi ducatu Cenomannico usque ad viam quae a Lotitia Parisiorum Cesaredunum Turonum ducit. Proceres quondam Hlotharii filium eius Hlotharium regem Franciae etiam sacra ratione^e constituunt.

Pyratae Danorum 14. Kalend. Mai civitatem Aurelianis adeunt, praedantur^f, et inpune revertuntur.

Comites pene omnes ex regno Karoli regis cum Aquitaniis^g adversus eum coniurant, invitantes Ludoicum regem Germanorum ad suum consilium perficiendum. Quo diutius in expeditione Sclavorum detento, ubi et magnam partem sui exercitus amisit, isti moras illius non ferentes, Karlo regi reconciliantur². Et^h Aquitani, spreto Pippino, Karlum puerum, filium Karli regis, quem antea pepulerant, recipiunt et in Aquitaniam reducunt.

Iterum pyratae Danorum alii mediante Augusto Se-quanam ingrediuntur, et vastatis direptisque ex utraque fluminis parte civitatibus, etiam procul positis monasteriisⁱ atque villis, locum qui dicitur Fossa-Givaldi³ Sequanae con-

a) pontifi corr. pontificem 1. b) evaserunt corr. evaserint 1. c) conqueritur 1; cf. a. 854. d) Brittonum 1; rege supplendum censet P.; sed dux dicitur a. 858. e) unctione corr. P.; fort.: sacratione? f) praedatur corr. praedantur 1. g) Aquitaniis corr. Aquitaniis 1. h) Exaqui spreto 1. 1^a; P. emend.; Exinde Aquitani Bouq. i) momonasteriis 1.

1) Marahensium; cf. Rudolphi Ann. h. a. 2) Cf. quae inter regem et procures acta sunt LL. I, p. 444 sqq. 3) Eadem nominatur Chron. Fontan. a. 854, SS. II, p. 304. De villa Jeu-fosse (dép. Seine-et-Oise) cogitat Dehaisnes.

tiguum stationique munitissimum^a deligunt; ubi iemem quieti transigunt.

Edilvulf^b rex occidentalium Anglorum Roma rediens, Iudith, filiam Karli regis, mense Iulio desponsatam, Kalendis^c Octobribus in Vermaria¹ palatio in matrimonium accipit, et eam^d, Ingmaro Durocortori Remorum^e episcopo benedicente, imposito capiti eius diademate, reginae nomine insignit², quod sibi suaeque genti eatenus fuerat insuetum; patratoque regiis apparatus utrimque atque muneribus matrimonio, cum ea Britanniam, regni sui ditionem, navigio repetit.

Ludoicus imperator Italiae et Hlotharius, frater eius, rex Franciae, cum Karlo puero, germano^f suo, apud Urbam³ conveniunt. Ubi adeo pro regni paterni portionibus dissident, ut pene armis inter sese decernant^g; Karlo tamen, fratri suo, Provinciam et ducatum Lugdunensem iuxta paternam dispositionem distribuunt, eripientibus eum a fratre Lothario obtimatibus, qui illum moliebatur in clericum tonsurare.

Saraceni de Benevento Neapolim fraude adeuntes, vastant, diripiunt et funditus evertunt.

857.

Pyratae Danorum 5. Kalend. Ianuar. Loticiam Parisiorum invadunt atque incendio tradunt. Hi vero qui apud inferiora Ligeris morabantur Turones et omnia circumquaque loca usque ad Blisum castrum depraedantur.

Aquitanorum^h aliqui persuasione occulte conspirantium Francorum quorundam in Karlum a Karloⁱ admodum puero deficientes, Pippino sociantur. Karlus rex et Lotharius, nepos eius, sacramentis vicissim exhibitis foederantur, similiter Ludoicus rex Germaniae^k et Ludoicus imperator Italiae. Pippinus Danorum pyratis^l sociatur, Pictavorum civitatem devastat et multa alia Aquitaniae loca depopulat. Lotharius concubinis abutens, uxorem suam reginam abicit.

In urbe Colonia Agrippina, Guntario episcopo adstante, in aeclesia beati Petri nubes densissima desuper crebris fulminibus incubat, cum subito fulgor^m in modum ignis per subgrundia⁴ eiusdem aeclesiae intrans, unum sacerdotem et unum diaconum unumque ex laicis interficit, ac terrae ab-

a) munissimum diligunt 1; congruum d. *Chr. Norm.* b) Ediluuf *corr.* Edilulf 1. c) Kalendas Octobribus 1. d) eum *corr.* eam 1. e) Romorum *corr.* Remorum 1. f) e *corr.* 1. g) decernent 1. h) Aquitanorum *corr.* Aquitanorum 1. i) Kalo *corr.* Karlo 1. k) Germamanię 1. l) pyratos *corr.* pyratis 1. m) fulgur in modum 1.

1) Verberie ad Isaram (Oise) prope Senlis (dép. Oise). 2) V. formam coronationis LL. I, p. 450. 3) Orbe ad Orbam, lacum Neuenburgensem influentem. 4) Pars tecti prominens, qua aquae a muro proiciuntur; Gallice 'souvronne'.

ditis reconditur. In Augusta etiam Trevirorum Teotgaudo episcopo cum clero et populo celebrante, nubes teterrima superincumbens, tonitruis^a fulminibusque ecclesiam territans, turrem campanarum sonantium comminuit tantaque tenebrositate ecclesiam implevit, ut vix alterutrum sese valerent agnoscere, visusque^b est canis nimiae enormitatis in circuitu altaris discurrere, subito terrae hiatu.

Dani Sequanae insistentes cuncta libere vastant, Lutetiamque Parisiorum adgressi, basilicam beati Petri et sanctae Genovefae incendunt et ceteras omnes praeter domum sancti Stephani et^c ecclesiam sancti Wincentii^d atque Germani praeterque ecclesiam sancti Dyonisii, pro quibus tantummodo ne incenderentur multa solidorum summa soluta est. Alii Danorum emporium quod Dorstatum dicitur vi capiunt totamque Batavorum insulam et cetera loca contermina diripiunt.

Respogius dux Brittonum a Salomone et Almaro Brittonibus diu contra sese dissidentibus^e interimitur. Quidam procerum Karoli^f regis Aquitanis sociati, multas praedas pluraque incommoda perpetrant.

Frotbaldus episcopus Carnotum, insistentibus sibi Danis in eadem civitate, pedibus^g fugiens fluviumque Auduram¹ natatu petens, aquis interceptus moritur².

858.

Ipsa [anno^h], quando³ ipse Karolus intravit in insulam Sequanae dictam Oscellum⁴, ubi magnum sustinuit periculum, sicut a multis tunc fuit cognitum, et quando frater suus Hludowicus super illum venit cum omni hostili apparatu, sed, largiente misericordia Dei, cum honore non recessit, dominicae nativitatis festo noctu et interdium Mogontiae validus et creberrimus terrae motus efficitur; quem etiam valida hominum mortalitas insequitur. In territorioⁱ . . . . . mare

a) tontruis *corr.* tonitruis 1.   b) Visus 1^a.   c) *superscr.* 1.   d) unicientii 1.
e) discidentibus 1.   f) *e corr.* 1.   g) ibus *in ras.* 1.   h) *deest* 1.   i) teritorio mare 1.

1) *l'Eure.*   2) *In necrologio Carnutenae ecclesiae, cuius partem edidit Mabillonius t. 2. Analect. p. 550. haec caedes in annum sequentem reiicitur, et Frotbaldus caesus dicitur: Anno incarnationis Domini 858, indict. 6. a paganis Sequanensibus facta est magna caedes Carnotis, in qua interemti sunt Frotbaldus episcopus, Stephanus presbyter, etc. — In chartario monasterii Sancti Petri Carnutensis episcopum cum canonicis et monachis cruentis gladiis mactatum fuisse legitur (intra matrem aecclesiam, ed. Guérard I, p. 45); nempe pridie Idus Iunii. BOUQ.*
3) *Haec — recessit post inserta esse, non sine causa statuit Girgensohn l. l. p. 35.*   4) *A similitudine Rostrum-Asini, Gallice 'l'isle de Besdane', alias Oissel, vocatur. BOUQ. Sed de Ossel prope Bougival (dép. Seine et-Oise) cogitavit Le Prevost, 'Mem. de la soc. des antiq. de la Normandie' IX. DEH.*

quandam arborem radicitus evulsam et Gallicanis provinciis ante ignotam eiecit, carente^a foliis, sed loco frondium habentem ramusculos similitudine herbae partim latae sed longioris, loco vero foliorum quaedam triangula spetię, colore autem unguium humanorum vel ossium piscium, quae in eis tenuia sunt; et haec ita summitati^b earundem herbarum inhaerentia, acsi extrinsecus adposita viderentur, more eorum quae ex diversis metallis in ornamentis^c cingulorum vel hominum vel equestrium falerarum extrinsecus adfigi solent. In pago Senonico in ecclesia sanctae Porcariae die dominico celebrante missas presbytero, lupus subito introiens plebemque^d adsistentem discurrendo perturbans, tandem inter feminas identidem faciens, disparuit.

Edilvulf rex occidentalium Saxonum moritur; relictam eius, Iudit reginam, Adalboldus, filius eius, uxorem ducit.

Berno dux partis pyratum Sequanae insistentium ad Karlum regem in Vermeria palatio venit, eiusque se manibus dedens, fidelitatem statim iurat. Pars altera eorundem pyratum^e Ludovicum³ abbatem monasterii Sancti Dyonisii cum fratre ipsius Gauzleno^f capiunt eisque redemptionis suae gravissimam multam inponunt^g. Ob quam multi thesaurorum ecclesiarum Dei ex regno Karli, ipso iubente, exhausti sunt. Sed his minime sufficientibus, ab eodem rege^h et omnibus episcopis, abbatibus, comitibus ceterisque viris potentibus multa ad suppletionem praedictae summae certatim conlata sunt⁴.

Comites vero Karli regis cum Brittonibus iuncti, deficientes a Karlo, filium eius Ludovicum eiusque sequaces a partibus Cenomanicis deterritum, Sequanam transire atque ad patrem refugere compellunt.

Lotharius rex cum fratre suo Karlo Provinciae rege

a) ita 1.   b) sumitati 1.   c) ormentis corr. ornamentis 1.   d) blebemque 1.
e) pyrate corr. pyratum 1.   f) Guazleno 1.   g) inponut corr. inponunt 1.
h) regē 1.

1) *Sainte-Porcaire, praedium (dép. Yonne); Monod p. 252.*   2) *Cf. Asserii G. Aelfredi, SS. XIII, p. 121.*   3) *Ludovicus et Gauzlenus eundem patrem habere Roriconem comitem Cenomannensem, sed non eandem matrem. Ludovicus filius erat Rotrudis, Karoli Magni filiae; Gauzlenus filius Blichildis; qui fuit abbas Glannafoliensis, etc. BOUQ.*
4) *Ex parte monasterii Sancti Dionysii datae sunt ex auro sexcentae octoginta quinque librae, ex argento tria milia ducenta quinquaginta, praeter vassallos eorumque uxores ac liberos. 'Ita legi ad calcem Aquisgranensis regulae canonicorum in codice Sancti Nicasii Remensis ab annis 800 exarato', notat Mabillonius lib. 35. Annal. Bened. num. 33. BOUQ.*

amicitiam firmat, datis ei duobus episcopatibus^a ex regno suo portionibus, id est Bilisio¹ et Tarantasia^{b.2}; similiter Karlus eidem fratri suo Lothario regnum suum ea conditione tradidit, ut, si, antequam uxorem acciperet et filios generaret, ab hac vita decederet, ei Lotharius iure hereditario succederet.

Mense Maio in vico Leudico, in quo corpus sancti Landberti episcopi quiescit, tanta subito pluviarum inundatio effusa est, ut domos et muros lapideos seu quaecumque aedificia cum hominibus et omnibus quaecumque illic invenit usque ad ipsam ecclesiam memoriae sancti^c Landberti violenta eruptione in Mosam fluvium praecipitaverit.

Dani Saxoniam^c adgrediuntur, sed repelluntur.

Benedictus Romanus pontifex moritur; Nicolaus praesentia magis ac favore Ludoici regis et procerum eius quam cleri electione substituitur.

Lotharius rex, cogentibus suis, uxorem quam abiecerat recipit, nec tamen ad torum admittit, sed custodiae tradit.

Karlus rex insulam Sequanae vocabulo Oscellum, Danos in ea commorantes obsessurus, mense Iulio adgreditur; ubi ad eum Karlus puer, filius eius, ab Aquitania pervenit. Cum quo Pippinum iam laicum venientem suscipit et ei comitatus ac monasteria in Aquitania tribuit. Lotharius etiam rex ad eandem insulam mense^d Augusto properat, avunculo adiutorium conlaturus. Ubi usque nono Kalend. Octobris absque profectu obsidionis demorantes, tandem ad propria remeant. Interim comites ex regno Karli regis³ Ludoicum Germanorum regem, quem per 5 annos invitaverant, adducunt. Qui Kalendas Septembris Ponteonem⁴ regiam villam adveniens, per Catalaunos^e et Cupedenses⁵ Aiedincum Senonum^{f.6} pervenit. Inde Aurelianensem^g pagum adiens, receptis ab Aquitania et Niustria atque Brittonibus, qui ad eum se venturos sponponderant, eadem poene via usque ad Cupedenses remeat. Quibus Karlus rex compertis, per Catalaunos usque ad Breonam⁷ villam festinus graditur. Ubi concurrentibus ad eum Burgundiae primoribus, Ludoicum insequentem praestolatur. Sed intercurrentibus nunciis, cum nulla pacis

a) episcopalibus corr. P.   b) Fanantasia 1.   c) e corr. 1.   d) mens corr. mense 1.   e) Cautalaunos 1; cf. supra a. 842, p. 27, n. u.   f) Senonium 1.   g) Aurenianensem 1.

1) *Belley ad Rhodanum (dép. Ain)*. 2) *Tarentaise*. 3) *Adalhardus abbas et Odo comes a Rudolfo legati dicuntur, Ann. Fuld. h. a.* 4) *Ponthion*. 5) *Doctissimus abbas Lebeuf in dissertatione peculiari ('Mémoires de l'acad. des Inscriptions', T. XVIII, p. 282 sqq.) ex Helingaudi comitis donatione (Mabill. Ann. III, p. 671), centenam Cupedensem in pago Meldico circa Sesanne positam, et caput eius Cubtas, vulgo 'Queudes', fuisse, probavit. P. (Dép. Marne)*. 6) *Sens*. 7) *Brienne-le-Château*.

compositio fieret, tertio tandem die, id^a est pridie Idus Novembris, praeparatis hinc inde aciebus, videns Karlus se a suis deserⁱ, recessit et partes Burgundiae petiit. Ludoicus vero, receptis his^b qui a Karlo defecerant, Augustam Tricorum² adit, ibique distribuens invitatoribus suis comitatus, monasteria, villas regias atque proprietates, ad Attinacum palatium revertitur. Quo Lotharius rex ei occurrit, et confirmatis^c inter se pactionibus, ad sua repedit. Ludoicus vero per Durocortorum Remorum et Laudunensem pagum ad Augustam Veromandorum, in coenobio videlicet Sancti Quintini martyris dominicae^d nativitatis festum celebraturus, ingreditur^e.

Interea quidam³ monachus ex monasterio Sancti Vincentii martyris vel Sancti Germani confessoris a Corduba civitate Hispaniae rediens, corpora beatorum martyrum Georgii diaconi et Aurelii caputque Nathaliae secum detulit atque in villa Acanto⁴ in loculis^f servanda conlocavit.

859.

Dani loca^g ultra Scaldem populantur. Vulgus promiscuum inter Sequanam et Ligerim^h inter se coniurans, adversus Danos in Sequana consistentes fortiter resistit. Sed quia incaute sumpta est eorum coniuratio, a potentioribus nostris facile interficiuntur.

Karlus rex recuperatis viribus fratrem suum Ludoicum necopinantem adgreditur et de regni sui finibus pellit. Lotharius rex ad Karlum, patruum suum, festinat, et die dominico initii quadragesimae in Arcas⁵ palatio, publice^{Febr. 5.} sacramentis vicissim per se ipsos datis, sese iterum confirmant. Karlus quaedam monasteriaⁱ, quae antea clerici habere solebant, laicis distribuit.

Pyratae Danorum longo maris circuitu, inter Hispanias videlicet et Affricam navigantes, Rodanum ingrediuntur, depulatisque quibusdam civitatibus ac monasteriis, in insula quae Camarias⁶ dicitur sedes ponunt^k.

a) idem 1.   b) Karlo his qui a defec. corr. rec. h. q. a Karl. d. 1.   c) confirmatis 1.   d) domineq̄ corr. dominicq̄ 1.   e) regreditur? P.   f) locilis 1.   g) Sc. fluvium transeuntes 1. p. undique. At v. Chr. Norm.   h) Ligeram 1.   i) monasterii corr. monasteria 1.   k) se desponunt 1? 1^a.

1) Cf. Karoli libellum proclamationis c. 7, LL. I, p. 463.   2) Troyes.
3) Monachus iste Usuardus est, martyrologii scriptor. Huius translationis historiam composuit Aimoinus, monachus coenobii Sancti Germani apud Parisios. BOUQ.   4) Vicus est vulgo dictus Aimant prope Monasterium ad Icaunae et Sequanae confluentem. BOUQ.   5) Arcae, olim villa regia inter Macerias et Carolopolim ad Mosam flumen, nunc vicus qui vetus nomen retinet 'Arches'. BOUQ. (Dép. Ardennes). Dümmler I, p. 425, n. de loco Warcq cogitavit.   6) La Camargue, in ostio Rhodani.

Karlus rex per diversa loca conventus episcoporum agit, sed quarto a Tullo Leucorum miliario in villa Saponarias^{a. 1} cum Lothario et Karlo, nepotibus suis, regibus, sinodo episcoporum adsistens, libellum accusationis adversus Guani- lonem Agedinci Senonum metropolitanum episcopum por- rigit². Quae tamen accio propter absentiam eiusdem Guani- lonis episcopi dilata est. Inde ad conloquium fratris^b sui Ludoici regis in insula Reni inter Antunnacum^{c. 3} et Con- fluentes properat. Cuius colloquii effectus differtur usque ad 8. Kalendas Novembris apud Basiliam civitatem. Quo Lodoico adveniente, Karlus propter Lotharii absentiam ab itinere coepto revertitur.

Aquitani ad Karlum puerum omnes pene convertuntur. Pippinus Rotberto comiti et Brittonibus sociatur.

Acies in caelo mense Augusto, Septembri et Octobri nocturno tempore visuntur, ita ut diurna claritas ab oriente usque in septentrionem continue fulserit, et columnae san- guineae ex ea discurrentes processerint.

Dani noviter advenientes monasterium Sancti Walarici⁴ et Samarobricam Ambianorum civitatem aliaque circum- quaque loca rapinis et incendiis vastant. Alii quoque eorum insulam Reni Patavum⁵ simili furore invadunt. Hi vero qui^d in Sequana morantur Noviomum civitatem noctu ad- gressi^e, Immonem episcopum cum aliis nobiles, tam cle- ricis quam laicis, capiunt, vastataque civitate, secum ab- ducunt^f atque in itinere interficiunt. Qui etiam ante duos menses Ermenfridum Belvagorum in quadam villa interfice- rant^{g. 6}, sed et anno praeterito Baltfridum^h Baiocassium epi- scopum necaverant. Ossa beatorum martyrum Dyonisii, Rustici et Eleutherii metu eorundem Danorum in pagum Mauripensem in villam sui iuris Novientem⁷ devecta sunt atque 11. Kalendas Octobris in oculis diligenter conlocata.

a) Saponarias 1. b) fratrisui 1. c) Antunnacum 1. d) *superscr.* 1. e) in- gressi *Chr. Norm.* f) adducunt 1. g) *ita* 1. h) Baltfridum 1.

1) *Huius villae, quae una leuca distabat a Tullo, multa supersunt vestigia. BOUQ. Nunc praedium Savonnières.* 2) *LL. I, p. 462.* 3) *Andernacum intelligi, Rudolphi Ann. probant.* 4) *Saint-Valery-sur-Somme.* 5) *i. e. Batum.* 6) *Immonem tamen Noviomensem epi- scopum et Ermenfridum Bellovacensem ad mensem Octobrem anni sub- sequentis superstites fuisse, manifestum est ex actis concilii Tullensis apud Tusiacum, cui ambo subscripsere. Rainelmus quidem, Immonis successor, ibidem etiam inter subscribentium nomina invenitur: at post synodum eius actis, quod non raro fiebat, subscribere potuit, ut certe usdem subscripsere Autissiodorenses duo, Abbo scilicet et Christianus. Ita Mabillonius lib. 35. Annal. Bened. num. 50. BOUQ.* 7) *Nogent-sur-Seine.*

Lotharius fratri suo Ludoico Italorum regi quandam regni sui portionem adtribuit^a, ea videlicet quae ultra Iuram montem habebat, id est Genuvam, Lausonnam et Sedunum civitates, cum episcopatibus, monasteriis et comitatibus, praeter hospitale quod est in monte Iovis¹ et Pipincensem comitatum².

Guanilo episcopus Senonum absque audientia episcoporum Karlo regi reconciliatur.

Nicolaus pontifex Romanus de gratia Dei et libero arbitrio, de veritate geminae praedestinationis^b et^c sanguine Christi, ut pro credentibus omnibus fusus sit, fideliter confirmat et catholice decernit.

860.

Hiems diutina et continuis nivibus ac gelu dira, a mense videlicet Novembri^d usque ad Aprilem.

Lotharius reginam suam Teutbergam inrevocabili odio habitam . . . . .^e, ut ipsa coram episcopis confiteretur, fratrem suum Hucbertum sibi sodomitico scelere commixtum; unde et poenitentiae continuo addicta est atque in monasterium retrusa³.

Karlus rex inani Danorum in Somna consistentium pollicitatione plectus, exactionem de thesauris ecclesiarum et omnibus mansis ac negociatoribus etiam paupertinis, ita ut etiam domus eorum et omnia utensilia adpreciarentur et inde statutus census exigeretur, fieri iubet. Nam idem Dani promiserant, ut^f, si eis tria milia librarum argenti pondere examinato tribueret, se adversus eos Danos qui in Sequana versabantur ituros eosque inde aut expulsuros aut interfecturos.

Pridie Nonas Aprilis nocte sequenti, nona videlicet luna iam inchoata, fertur quaedam obscuritas corniculata, eodem scemate quo luna splendebat, per medium eiusdem lunae apparuisse, ita ut hinc inde luceret, sed in medio obscuraretur. Similiter dicitur 8. Idus Aprilis sol ortus quandam in medio sui orbe^g tenebrositatem passus, qua ad inferiora eius delabentem^b, mox alia a superioribus ei ingruerit eiusque^h orbem usque ad infima similiter percurrenit, et hoc luna decima.

Dani in Somna consistentes, cum eis non daretur supradictus census, receptis obsidibus, ad Anglossaxones navi-

a) e corr. 1.   b) ita 1.   c) et de s. *Hincmari epistola* 25.   d) e corr. 1.
e) *supplendum coegit vel aliud eiusmodi. P.*   f) ita 1; *om. edd.*   g) *quandam iterum add. 1.*   h) *eique 1.*

1) *Hospitale in monte sancti Bernardi.*   2) *Pimplitz prope Bern.*
3) *Cf. Acta synodi Aquensis ex Hincmari libro de divortio Hlotharii, LL. I, p. 466.*

gant. A quibus profligati atque repulsi, alias partes petunt. Hi vero Dani qui in Rodano morabantur usque ad Valentiam civitatem vastando perveniunt. Unde, direptis^a quae circa erant omnibus, revertentes, ad insulam in qua sedes posuerant redeunt.

Ludoicus, Karlus et Lotharius reges Kalendas Iunias apud castrum quod Confluentes vocatur conveniunt, ibique de pace inter se diu tractantes, tandem concordiam atque amicitiam ipsi per se iuramento firman¹.

Ludoicus imperator Italiae suorum factione impetitur, et ipse contra eos ac contra Beneventanos rapinis atque incendiis desaevit.

Dani qui in Rodano fuerant Italiam petunt et Pisas civitatem aliasque capiunt, depraedantur^b atque devastant.

Lotharius rex metuens avunculum suum Karlum, Ludoico regi Germaniae sociatur atque ob eandem societatem partem regni sui, id est Helizaciam^c, tradit. Uxor^d Lotharii timens odium viri sui atque insidias, ad fratrem suum Hucbertum in regno Karli aufugit.

Karlus rex monasterium Sancti Martini^e filio suo Ludoico largitur.

861.

Dani mense Ianuario² Luteciam Parisiorum et ecclesiam sancti Wincentii^f martyris et Sancti Germani confessoris incendio tradunt; negotiatores quoque per Sequanam navigio sursum versus fugientes insecuntur et capiunt. Alii quoque Danorum pyratae Tarvanensem pagum adeunt et devastant.

4. Kalendas Aprilis luna 14. post horam noctis octavam tota in nigredinem vertitur.

Karlus rex filium suum Lotharium claudum in monasterio Sancti Iohannis³ clericum fieri iubet.

a) direptis — sedes *suppl. in marg. inferiore* 1. Qua depraedata ad *Chr. Norm.*
b) dephendantur 1. c) Heliasaciam *corr.* Helisaciam 1. d) Vuxor 1. e) e *corr.* 1.
f) uincentii 1.

1) *V. acta LL. I, p. 469.* 2) *Potior fides habenda Aimoino monacho Sancti Germani, qui hoc tempore florebat. Is enim in historia miraculorum sancti Germani Paris. lib. II, num. 10. hoc excidium accidisse tradit die sancto paschae. BOUQ.* 3) *i. e. in monasterio Reomaensi. Lotharius etiam eiusdem loci abbas fuit, itidemque monasterii Sancti Germani Autissiodorensis. BOUQ.*